

POSLOVNO-KOMERCIALNA ŠOLA CELJE

Poklicna in strokovna šola

NI VSE ZLATO, KAR SE SVETI

Raziskovalna naloga

Avtorice:

Sara Stropnik, 2. C PTI
Natalija Metelko, 2. C PTI
Maja Janžekovič, 2. C PTI

Mentorja:

Manja Ferme Rajtmajer, univ. dipl. ekon.
Aleš Confidenti, univ. dipl. organizator

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2010

ZAHVALA

Zahvaljujemo se naši mentorici Manji Ferme Rajtmajer in somentorju Alešu Confidentiju, ki sta nam po svojih najboljših močeh svetovala in pomagala. Zahvaljujemo se tudi Tanji Štante Benčina, prof., za jezikovni pregled raziskovalne naloge.

Iskrena zahvala pa tudi gospe Majdi Letonja, univ. dipl. ekon., direktorici in samostojni premoženjski svetovalki v podjetju Saga, d. o. o., ki si je vzela čas in nam podrobneje predstavila vlaganje v plemenite kovine.

Sara, Natalija in Maja

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	7
1.1 OPREDELITEV PODROČJA IN RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	7
1.2 DOLOČITEV RAZISKOVALNIH CILJEV	8
1.2.1 CILJI V TEORETIČNEM DELU NALOGE	8
1.2.2 CILJI V PRAKTIČNEM DELU NALOGE.....	8
1.3 OPREDELITEV HIPOTEZ	9
1.4 METODOLOGIJA.....	9
1.5 OMEJITVE PRI RAZISKAVI.....	9
2 TEORETIČNI DEL.....	10
2.1 PLATINA.....	10
2.1.1 OPREDELITEV PLATINE	10
2.1.2 UPORABA PLATINE	10
2.1.3 NAHAJALIŠČA PLATINE.....	10
2.1.4 NAČINI INVESTIRINJA IN VARČEVANJA V PLATINI.....	10
2.1.5 POMANJKLJIVOSTI INVESTIRANJA V PLATINO	10
2.1.6 GIBANJE TEČAJA PLATINE.....	11
2.1.7 ZGODOVINA PLATINE	13
2.2 PALADIJ.....	13
2.2.1 OPREDELITEV PALADIJA.....	13
2.2.2 UPORABA.....	14
2.2.3 NAHAJALIŠČA	14
2.2.4 PROIZVAJALCI.....	14
2.2.5 PREDNOSTI INVESTIRANJA V PALADIJ	14
2.2.6 GIBANJE TEČAJA	14
2.3 ZLATO.....	16
2.3.1 OPREDELITEV ZLATA.....	16
2.3.2 PRIDOBIVANJE IN ZALOGE ZLATA	17
2.3.3 PROIZVAJALCI ZLATA.....	17
2.3.4 NAJVEČJI RUDNIKI ZLATA NA SVETU	17
2.3.5 DRŽAVNE ZLATE REZERVE	18
2.3.6 PREDNOSTI INVESTIRANJA V ZLATO	18
2.3.7 NAČINI INVESTIRANJA/VARČEVANJA V ZLATU.....	19
2.3.8 FIZIČNE OBLIKE ZLATA.....	19
2.3.9 GIBANJE CEN ZLATA	20
2.3.10 NALOŽBA V ZLATO.....	21
2.3.11 ZANIMIVOSTI.....	22
2.3.11 ZGODOVINA ZLATA.....	23
2.4 SREBRO	24
2.4.1 OPREDELITEV SREBRA	24
2.4.2 NAJVEČJI RUDNIKI SREBRA NA SVETU.....	24
2.4.3 NAČINI INVESTIRANJA/OBRESTOVANJA V SREBRU.....	25
2.4.4 GIBANJE CEN SREBRA.....	25
2.4.5 VARČEVANJU V SREBRU	25
2.4.6 NALOŽBA V SREBRO	26
2.5 O PLEMENITIH KOVINAH	27
2.5.1 PREDNOSTI PRI VLAGANJU V PLEMENITE KOVINE.....	28
2.5.2 CENE NAKUPA IN PRODAJE PLEMENITIH KOVIN	29
2.5.3 NOVICE PO SVETU.....	30

2.6 VREDNOSTNI PAPIRJI	31
2.7 INFLACIJA.....	31
2.8 EVOLUCIJA KOVANEGA DENARJA	32
2.8.1 KOVANI DENAR	33
3 PRAKTIČNI DEL NALOGE	38
3.1 IZBOR IN STRUKTURA VZORCA	38
3.2 REZULTATI PRIMARNE RAZISKAVE.....	39
4 OVREDNOTENJE HIPOTEZ.....	50
5 ZAKLJUČEK.....	52
6 LITERATURA.....	53
7 PRILOGA.....	54

KAZALO TABEL

Tabela 1: Trgovanje na Ljubljanski borzi	31
Tabela 2: Indeksi cen izdelkov in storitev za mesec november 2009	31
Tabela 3: Inflacija od novembra 2003 do novembra 2009.....	32

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Gibanje tečaja platine od leta 2003 do 2007.....	11
Graf 2: Gibanje tečaja platine v mesecu novembru 2009	12
Graf 3: Gibanje tečaja od 14. novembra 2008 do 13. novembra 2009	12
Graf 4: Gibanje tečaja od novembra 2004 do novembra 2009	Napaka! Zaznamek ni definiran.
Graf 5: Cena paladija v mesecu novembru 2009.	15
Graf 6: Gibanje tečaja od 16. decembra 2008 do 15. decembra 2009	15
Graf 7: Gibanje tečaja paladija od decembra 2004 do decembra 2009. Napaka! Zaznamek ni definiran.	
Graf 8: Cena zlata v zadnjih 30 dni v USD.....	22
Graf 9: Gibanje tečaja zlata od 14. novembra 2008 do 13. novembra 2009.....	23
Graf 10: Cena zlata v zadnjih petih letih v USD.....	23
Graf 11: Cena srebra v zadnjih 30 dni v USD.....	26
Graf 12: Gibanje tečaja srebra v zadnjih petih letih.....	27
Graf 13: Cena srebra v zadnjih petih letih v USD.....	27
Graf 14: Struktura anketirancev po spolu	38
Graf 15: Poznavanje plemenitih kovin.....	39
Graf 16: Vlaganje v plemenite kovine	40
Graf 17: Znesek naložb v plemenite kovine.....	41
Graf 18: Poznavanje podjetij, ki trgujejo s plemenitimi kovinami	42
Graf 19: Varčevanje v času finančne krize	43
Graf 20: Zainteresiranost anketiranih za nakup vrednostnih papirjev delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin.....	44
Graf 21: Mnenje anketirancev o varčevanju v platino in paladij	45
Graf 22: Varčevanje anketirancev v banki	45
Graf 23: Naložbe anketirancev v vrednostne papirje	46
Graf 24: Strinjanje s trditvijo: »Zaradi dobičkonosnosti.«.....	47
Graf 25: Strinjanje s trditvijo: »Zaradi varčevanja.«.....	47
Graf 26: Strinjanje s trditvijo: »Zaradi večje varnosti.«.....	47
Graf 27: Strinjanje s trditvijo: »Vlaganje v plemenite kovine je tvegano.«.....	48
Graf 28: Strinjanje s trditvijo: »Ljudje premalo vemo o plemenitih kovinah.«.....	49
Graf 29: Strinjanje s trditvijo: »Splača se vlagati v plemenite kovine.«.....	49

POVZETEK

V času gospodarske krize je še toliko bolj pomembno, da varčujemo in prihranimo denar za prihodnost. Kriza se bo verjetno še nadaljevala, plače so vse nižje, cene dobrin pa rastejo.

V raziskovalni nalogi smo raziskale, ali Slovenci sploh varčujejo, kam vlagajo svoj denar in koliko. Zanimalo nas je, katere plemenite kovine poznajo in če vedo, kje jih lahko kupijo. Podatke smo zbirale iz sekundarnih virov in s pomočjo vprašalnika na terenu. Za pomoč pa smo prosile tudi Majdo Letonja, univ. dipl. ekon., direktorico in samostojno premoženjsko svetovalko v podjetju Saga, d. o. o.

Ugotovile smo, da na splošno Slovenci zelo malo varčujejo. Še zmeraj je v Sloveniji bolj pogosto varčevanje v banki in vlaganje v vrednostne papirje, kot pa varčevanje v plemenitih kovinah. Ljudje zelo malo vedo o plemenitih kovinah, še vedno sta najbolj poznani izmed njih zlato in srebro, ne vedo pa niti kje lahko z njimi trgujejo. V času finančne krize bi pričakovali, da ljudje še bolj skrbijo za svoje premoženje in vlaganje denarja, vendar smo na podlagi raziskav ugotovile, da ni tako. Razlog je morda prav ta, da ljudje ne poznajo vseh prednosti vlaganj, cene plemenitih kovin, kot je na primer zlato, pa se jim zdijo trenutno previsoke.

Ključne besede: varčevanje, plemenite kovine, finančna kriza.

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PODROČJA IN RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Ljudje se srečujemo s plemenitimi kovinami na vsakem koraku. Zlato in srebro nosimo pogosto na sebi kot nakit. S srebrom se vsak dan srečujemo v mobilnih telefonih, čeprav veliko ljudi tega ne ve. Precej cenjen je tudi jedilni pribor iz srebra. Še zdaleč pa to nista edini in najbolj uporabni plemeniti kovini. Tudi druge plemenite kovine, kot na primer platina in paladij so uporabne v različnih izdelkih, le da so te ljudem manj poznane.

Danes lahko varčujemo na več načinov: depoziti v bankah, nakupi vrednostnih papirjev, naložbe v plemenite kovine. V času gospodarske krize je vlaganje v vrednostne papirje še toliko bolj tvegano, medtem ko vlaganje v plemenite kovine predstavlja večjo varnost, ob daljši naložbi pa tudi dobičkonosnost.

Večina ljudi je še vedno premalo seznanjena s plemenitimi kovinami. Ravno zato je vlaganje v le-te verjetno manj pogosto, kot drugi načini vlaganj. Pa vendar ima vlaganje v plemenite kovine številne prednosti, kot so zaščita pred inflacijo in proti morebitnim propadom valut, menjava ali odprodaja kjer koli, kadar koli in za kar koli. Ob nakupu zlata ne plačamo 20 % davka na dodano vrednost. Prav tako se ob prodaji zlata in srebra ne zaračuna davek na dobiček, večja je tudi preglednost nad svetovno borzno ceno.

Ob vseh teh prednostih pa se je treba zavedati dejstva, da so plemenite kovine naravni viri, ki jih bo nekoč zmanjkalo, zato bi bilo dobro, da z njimi ravnamo čim bolj racionalno.

S pomočjo anketnega vprašalnika smo želele vzpodbuditi razmišljanje anketirancev o možnostih različnih vrst naložb, njihovih prednostih in slabostih.

1.2 DOLOČITEV RAZISKOVALNIH CILJEV

1.2.1 CILJI V TEORETIČNEM DELU NALOGE

V teoretičnem delu želimo s pomočjo znanstvenih in strokovnih podlag raznih strokovnjakov iz področja investiranja ugotoviti:

- v katere plemenite kovine lahko investiramo;
- kakšne in kje so zaloge plemenitih kovin po svetu;
- katere so prednosti in slabosti investiranja v te kovine;
- kako se gibljejo cene plemenitih kovin;
- kje lahko kupimo plemenite kovine;
- katere so oblike varčevanja v plemenitih kovinah;
- v katero plemenito kovino je najbolj donosno vlagati;
- donosnost vlaganja v plemenite kovine v primerjavi z drugimi oblikami naložb;
- spoznati zgodovinski razvoj vlaganja v plemenite kovine;
- ugotoviti, kaj se dogaja z naložbami v delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin.

1.2.2 CILJI V PRAKTIČNEM DELU NALOGE

V praktičnem delu želimo ugotoviti:

- ali anketiranci vedo, kaj sodi k plemenitim kovinam;
- ali anketiranci vlagajo v plemenite kovine;
- v katerih kovinah imajo anketiranci največji delež naložb;
- obseg naložb anketirancev v plemenite kovine;
- delež naložb anketirancev v plemenite kovine in v druge oblike varčevanja;
- razloge za investiranje v plemenite kovine;
- ali anketiranci poznajo možnost investiranja v delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin;
- ali je finančna kriza vplivala na nakup plemenitih kovin.

1.3 OPREDELITEV HIPOTEZ

Pred začetkom izvajanja raziskovalne naloge smo si postavile naslednje hipoteze:

H 1: Delež naložb anketirancev v plemenite kovine je manjši kot v druge oblike varčevanja.

H 2: Večina anketirancev ima največji delež naložb med plemenitimi kovinami v zlatu.

H 3: Obseg varčevanja v platini in paladiju se povečuje.

H 4: Večina anketirancev ne ve, kje kupiti plemenite kovine.

H 5: Finančna kriza je povzročila povečanje varčevanja v plemenitih kovinah.

H 6: Pri večini anketirancev znaša znesek naložb v plemenite kovine nad 500,00 EUR.

H 7: Večina anketirancev meni, da je donosnost glavni razlog naložb v plemenite kovine.

H 8: Večina anketirancev ne pozna možnosti investiranja v delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin.

1.4 METODOLOGIJA

Najprej smo se lotile pregleda sekundarnih virov, ki so povezani s temo raziskovalne naloge, ki smo si jo izbrale. Nato smo opredelile problem, si postavile cilje in hipoteze. Sledilo je podrobnejše preverjanje sekundarnih virov (knjige, revije, spletne strani, ...).

Zbrani podatki so nam predstavljali osnovo za nadaljnje zbiranje podatkov in načrtovanje primarne raziskave. Izdelale smo anketni vprašalnik, s pomočjo katerega smo želele dobiti mnenje naključno izbranih anketirancev o plemenitih kovinah.

1.5 OMEJITVE PRI RAZISKAVI

Pri izdelavi naloge pričakujemo morebitne težave pri hitrosti izvedbe anketiranja. Zaradi velikega števila vprašalnikov, ki jih bomo porazdelile med odrasle, se lahko postopek zavleče. Omejene smo tudi s časom, saj bomo raziskovalno nalogo izvajale poleg drugih šolskih obveznosti. Prav tako pa nam primanjkuje strokovnega znanja na tem področju.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 PLATINA

2.1.1 OPREDELITEV PLATINE

Element v periodnem sistemu: 78
Kemijska oznaka: Pt
Gostota: 21,45 g/cm³
Tališče v stopinjah Celzija: 1.773,5
Vrelišče v stopinjah Celzija: 4.500
Letna proizvodnja: 210 ton

Je plemenita redka kovina, ki jo uporabljamo predvsem za laboratorijski pribor, za zlitine za visoke temperature, uporablja pa se tudi za izdelavo avtomobilskih katalizatorjev. Zanimivo je, da so španski osvajalci platino metali proč misleč, da je neka druga nepomembna kovina. Ime je dobila po svojem izgledu, ki spominja na srebro. V španščini la plata – srebro, platina pa je pomanjševalnica od plata.

Platina je med redkejšimi elementi, prisotna je v rudah niklja in bakra. Je zelo težka kovina, saj bi kocka platine s stranico 30 cm tehtala več kot 500 kg. Kocka pa bi stala kar nekaj milijonov dolarjev. Velike količine platine so najprej odkrili v 18. stol. v Južni Ameriki. Dolgo je bila zelo poceni, ker so jo imeli za čisto ničvredno. Kasneje pa so ugotovili, da je zelo redka in koristna, ker ne oksidira in je odporna proti kislinam in vodi.

2.1.2 UPORABA PLATINE

Platino uporabljajo predvsem v avtomobilski industriji. Avtomobilski koncerni potrebujejo 55 odstotkov celotne ponudbe platine za izdelavo katalizatorjev. 69 odstotkov proizvedene platine prihaja iz Južne Afrike. Tamkajšnji rudniki zelo previdno širijo proizvodnjo, da bi ohranili njeno ceno.

2.1.3 NAHAJALIŠČA PLATINE

- Južna Afrika – rudnik Impala

2.1.4 NAČINI INVESTIRANJA IN VARČEVANJA V PLATINI

Najbolj pogosta in najbolj priljubljena oblika investiranja/varčevanja v platini je nakup platinastih naložbenih palic oziroma platinastih naložbenih kovancev, tako kot pri investiranju/varčevanju v drugih plemenitih kovinah. Tako platinaste naložbene palice kot kovance lahko kupimo v določenih bankah, npr. v Ameriški banki JP Morgan Chase in Nemški banki Bundesbank. Platina se pri nas kot naložbena kovina ne prodaja.

2.1.5 POMANJKLJIVOSTI INVESTIRANJA V PLATINO

Ker ima vsaka investicija svoje pomanjkljivosti, gotovo ne preseneča dejstvo, da ima določene pomanjkljivosti tudi investiranje v platino. Kot vse primerljive investicije, ki zagotavljajo relativno varnost naložbe, tudi investiranje v platino ne ponuja večjih možnosti za večje dobičke, oziroma zahteva določen čas in tudi določeno mero potrpežljivosti.

Med pomanjkljivostmi investiranja v platino gre omeniti tudi kratko zgodovino platine v finančnem sektorju v primerjavi s srebrom in zlatom, kar ne omogoča boljšega zgodovinskega pregleda. Srebro in zlato sta namreč zelo priljubljeni obliki naložbe vse od antike, platina pa je na voljo investitorjem šele od druge polovice 20. stoletja. Tako je poleg slabšega zgodovinskega pregleda mnogo težje tudi predvideti prihodnji trend cen platine. Poleg tega pa je nakup platine v nasprotju z zlatom obdavčen po vsem svetu. DDV znaša okoli 20 % oziroma nekaj malo več ali manj, odvisno od države do države.

2.1.6 GIBANJE TEČAJA PLATINE

Cena za unčo platine (ca. 31,1 grama) je bila leta 2007 pod 1.300 dolarji. Vzrok za rast cene je bila novica družbe AngloPat, da bo za obdobje do 7 dni zaprla svoj največji rudnik Rustenburg v Južni Afriki. AngloPat je največji proizvajalec platine na svetu. Začasno zaprtje rudnika je povezano z varnostnimi razlogi, saj je v letošnjem letu izgubilo življenje že 12 delavcev. Rustenburg je v letu 2006 proizvedel 942.000 unč platine.

Poleg relativne varnosti naložbe, pa je platina primerna za investiranje tudi zaradi drugih razlogov. Cene platine so v zadnjih letih konstantno rasle, medtem ko povpraševanje presega ponudbo, razen leta 2006, ko je bila situacija obratna. V marcu leta 2008 so cene platine dosegle svoj vrh, vendar je julija istega leta sledil postopen padec in oktobra je bila cena ene unče platine skoraj izenačena s ceno ene unče zlata. Vendar če upoštevamo običajno razmerje med ceno platine in ceno zlata, ki je 2:1 v prid platine in tudi da strokovnjaki za naložbe svetujejo nakup, ko je cena nizka, se nam bi morda nakup platine v tem trenutku zelo obrestoval. Kljub temu bi naj bila naložba v platino varna, čeprav ni nobenega zagotovila, da bo investicija v platino prinesla večji dobiček po daljšem časovnem obdobju. Poleg tega pa bodo tisti, ki so v platino investirali marca 2008, ko je bila cena platine najvišja, zelo verjetno morali čakati kar precej časa, da bodo povrnili vrednost svoje naložbe.

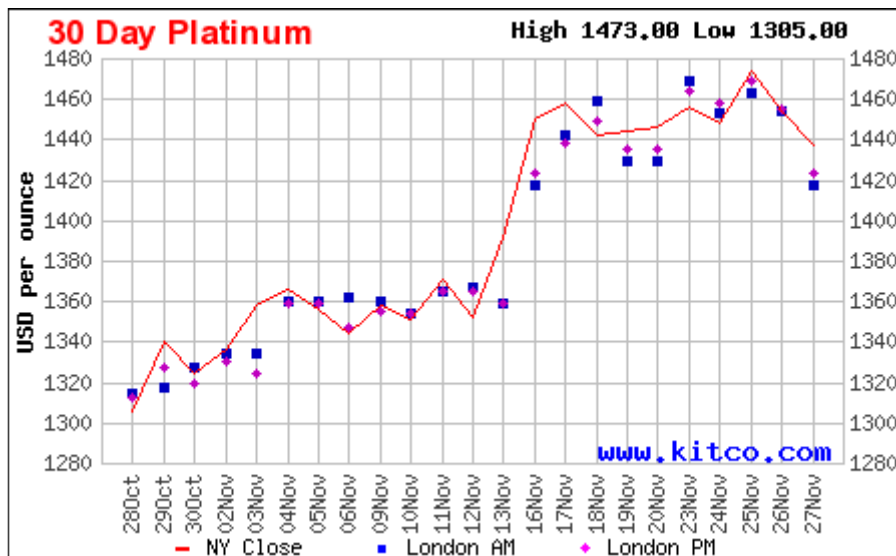

Graf 1: Gibanje tečaja platine od leta 2003 do 2007

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/platina.php>

Cena se oblikuje na borzi, na osnovi ponudbe in povpraševanja. Od leta 2003, ko je bila cena 600 USD na unčo, pa do leta 2009, ko je cena narasla na 1440 USD na unčo. Dvig cen je povzročil zmanjšanje povpraševanja po nakupu nakita iz platine. V obdobju pozitivne

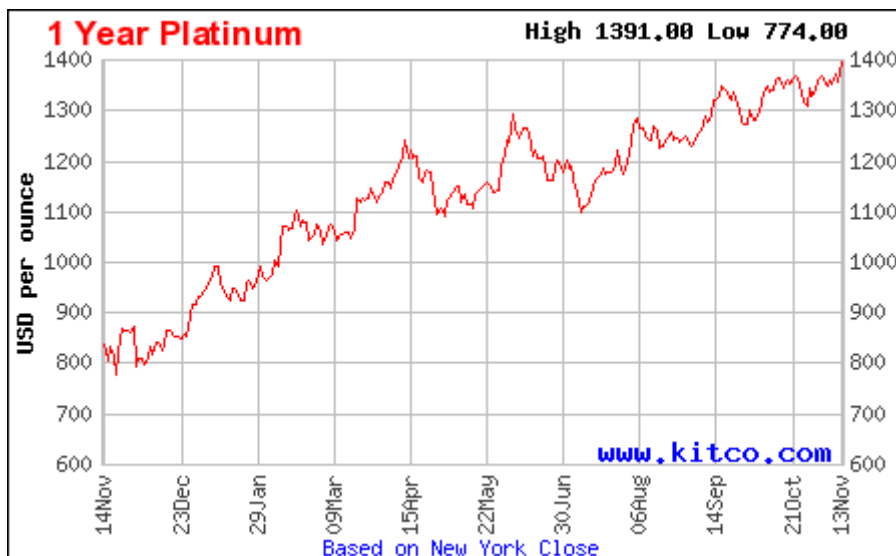
gospodarske rasti (konjunktura) je povpraševanje po platini zelo naraslo zaradi velikega povpraševanja avtomobilske industrije, ki potrebuje platino za proizvodnjo katalizatorjev.

Graf 2: Gibanje tečaja platine v mesecu novembru 2009

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/platina.php>

V mesecu novembru je cena narasla za 7,86 %. Največji porast je v prvi polovici meseca (za 9,36 %), v drugi polovici meseca pa so cene stabilne.

Graf 3: Gibanje tečaja od 14. novembra 2008 do 13. novembra 2009

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/platina.php>

V obdobju enega leta, je cena platine narasla za kar 68,67 %.

Graf 4: Gibanje tečaja od novembra 2004 do novembra 2009

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/platina.php>

Cena platine je v obdobju petih let narasla za 55,55 %.

2.1.7 ZGODOVINA PLATINE

V nasprotju s srebrom in zlatom, ki sta zelo cenjeni plemeniti kovini že od starega veka, platina nima tako dolge zgodovine in bogate tradicije kot plemenita kovina. Dolgo časa je bila platina obravnavana kot ničvredna, čeprav je danes zelo cenjena plemenita kovina in je običajno vsaj dvakrat dražja od zlata. Platino so prvi odkrili španski konkvistadorji v Južni Ameriki, med iskanjem zlata, medtem ko prvi pisani vir, ki omenja najdbo neznane plemenite kovine med Darienom in Mehiko, izvira iz leta 1557 izpod peresa italijanskega humanista Juliusa Caesarja Scalingerja. Platino so sicer že poznali in uporabljali Indijanci, vendar je odkrije platine uradno pripisano španskemu generalu, raziskovalcu, astronomu in prvemu španskemu guvernerju Louisiane – Antoniu de Ulloaji. Antonio de Ulloa je namreč poročal o obstoju platine leta 1735, ko je bil na ekspediciji v Peruju.

2.2 PALADIJ

2.2.1 OPREDELITEV PALADIJA

Element v periodnem sistemu: 46

Kemijska oznaka: Pd

Gostota: 12.16 g/cm³

Tališče v stopinjah Celzija: 1.552

Vrelišče v stopinjah Celzija: 3.980

Paladij je redek element, v sledovih je prisoten v rudah niklja in bakra. Ime je dobil po planetoidu Pallasu.

Paladij uporabljajo kot katalizator v reakcijah, kjer je prisoten vodik, za legiranje s srebrom. Investiranje v paladij ponuja podobne priložnosti kot investiranje v druge plemenite kovine, čeprav je potrebno omeniti, da paladij, tako kot platina, nima dolge zgodovine in tradicije v finančnem sektorju. Poleg tega pa je paladij mnogo manj priljubljen za investitorje kot sta srebro in zlato.

2.2.2 UPORABA

Paladij je zaradi svojih odličnih lastnosti, ki so zelo podobne mnogo dražji platini, zelo iskan v številnih industrijskih panogah, v prvi vrsti za izdelovanje katalitičnih konvertorjev. Zaradi neprimerno nižje cene paladija številna avtomobilska podjetja po vsem svetu nadomeščajo platino s paladijem, medtem ko se v prihodnosti pričakuje povečano povpraševanje po paladiju zaradi naglo razvijajoče se avtomobilske industrije v Aziji. Povečano povpraševanje po paladiju lahko pričakujemo tudi v elektronski industriji. Za naložbene namene ga ne uporabljajo.

2.2.3 NAHAJALIŠČA

- Rusija;
- Južnoafriška republika.

2.2.4 PROIZVAJALCI

Cene paladija so bolj ali manj stabilne, čeprav so zelo odvisne od ponudbe in povpraševanja. Večino celotne svetovne proizvodnje paladija izvira iz Rusije, in sicer približno polovica, medtem ko so poleg Rusije večje proizvajalke paladija Južna Afrika, s približno 35-odstotnim deležem, in Kanada ter Združene države Amerike, ki skupaj proizvedejo približno 11 % celotne svetovne proizvodnje paladija.

2.2.5 PREDNOSTI INVESTIRANJA V PALADIJ

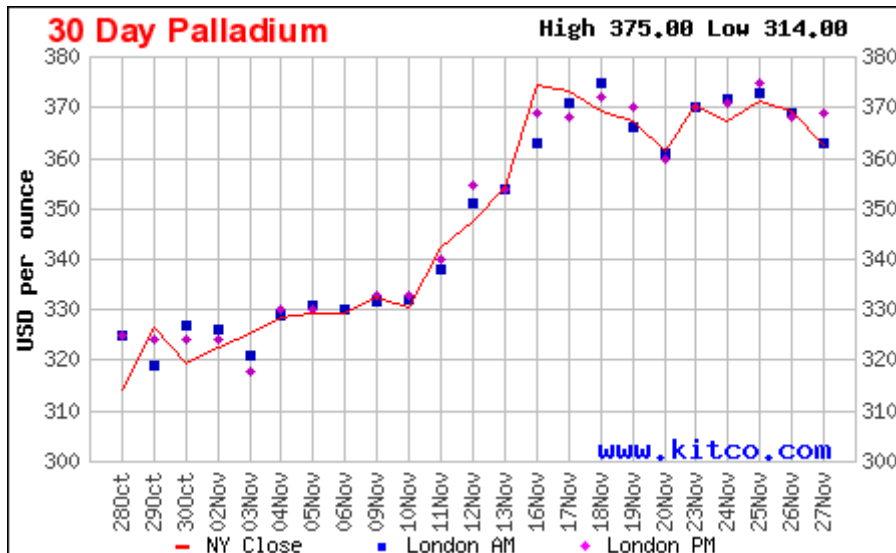
Vse investicije v plemenite kovine so v prvi vrsti mamljive zaradi varnosti naložbe, vendar se nam investicija v plemenite kovine, vključno s paladijem, lahko tudi bogato obrestuje.

2.2.6 GIBANJE TEČAJA

Uporaba paladija je na naglo porastla v 70 letih prejšnjega stoletja, medtem ko se v prihodnosti pričakuje še večje povpraševanje po njem. V petih letih, od leta 2003 do leta 2008, so cene paladija naraščale in dosegle svoj vrh v marcu leta 2008, toda julija istega leta je sledil padec in do oktobra 2008 so cene paladija dosegle eno najnižjih točk v obdobju petih let.

Oblike paladija za naložbe kapitala so:

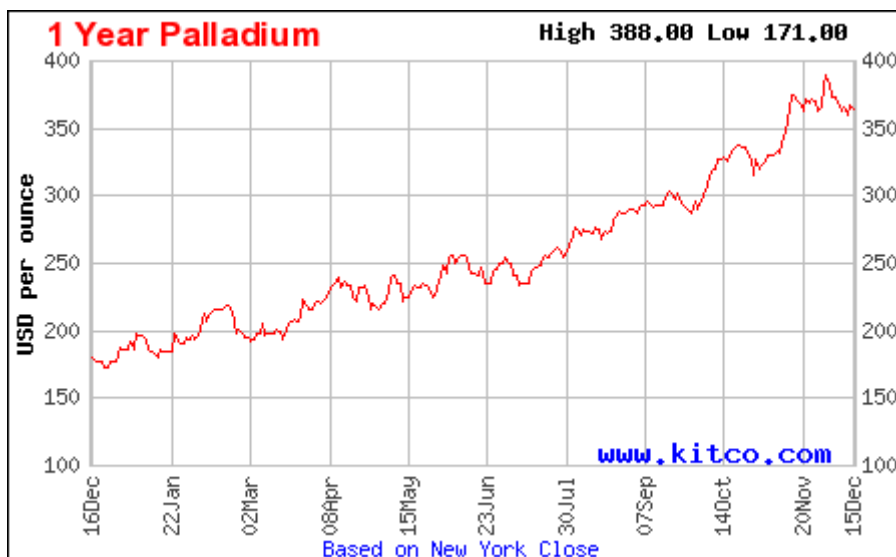
- palice mase unče (31,1035 g), 50 g, 100 g, 250 g in 500 g, čistine 999,5/1000;
- kovanci so zelo redki, na primer ruska balerina, avstralski emu; države vse več uporabljajo paladij tudi v ta namen.

Graf 5: Cena paladija v mesecu novembru 2009

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/paladij.php>

V prvi polovici meseca so cene narasle za 16,10 %. V drugi polovici meseca pa so cene padle za 3,47 %. Tečaj konec meseca je 364 USD.

Graf 6: Gibanje tečaja od 16. decembra 2008 do 15. decembra 2009

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/paladij.php>

Tečaj je v enem letu narasel za 118,09 %.

Graf 7: Gibanje tečaja paladija od decembra 2004 do decembra 2009

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/paladij.php>

V petih letih je cena paladija narasla za 117,64 %.

2.3 ZLATO

2.3.1 OPREDELITEV ZLATA

Element v periodnem sistemu: 79

Kemijska oznaka: Au

Gostota: 19,32 g/cm³

Tališče v stopinjah Celzija: 1.064,4

Vrelišče v stopinjah Celzija: 2.940

Letna proizvodnja: 2.520 ton

Je plemenita kovina, ki jo najdemo skupaj s srebrom v bakrovih in svinčevih rudah. Uporablja se predvsem za okraske, kovance, kot pigment v barvilih za keramiko, svoj čas pa so zlato precej uporabljali tudi v zobozdravstvu. Največ zlata se še vedno uporablja za izdelavo nakita. Je zelo obstojno tako na zraku, kot v vodi. Znani so primeri, ko so našli v Egiptu staro sabljo z zlatim ročajem. Železno rezilo je povsem propadlo, zlati ročaj pa je ostal nenačat.

Zlato je zelo zanimivo za obdelavo, saj se unča zlata lahko predela v izredno tanko (0,0018 mm) prosojno folijo ali pa se razpotegne v zelo tanko, dolgo žico (80,5 km). Skoraj v popolnosti odbija infrardečo svetlobo in je izredno zanesljiv prevodnik. Predvsem pa je zlato vseskozi denar, ki ohranja svojo vrednost in ki v negotovih časih celo pridobiva na svoji vrednosti. In še najpomembnejše, tega denarja ni v izobilju, saj gre za eno najredkejših kovin na Zemlji.

Zlato ima precej tragično zgodovino, saj je pohlep za zlatom povzročal uboje, velikokrat pa tudi vojne. Predvsem v Ameriki je bila poznana *zlata mrzlica*. Ljudje so v želji, da bodo našli zlato, prodali ali zastavili vse svoje imetje. Največ jih je v tej želji za zlatom izgubilo vse, celo svoja življenja.

2.3.2 PRIDOBIVANJE IN ZALOGE ZLATA

Strokovnjaki potrjujejo, da če najdejo nahajališče t. i. zlate rude, lahko traja pribl. 8 let, da iz tega nahajališča nastane delujoč rudnik. Vendar pa podjetja, ki delajo v smeri razvoja rudniških projektov, pogosto naletijo na različne ovire glede političnih zahtev, pridobivanja kapitala, gradnje prometne infrastrukture na nedostopnih predelih.

V zadnji 10 letih je bilo izkopanih 25.000 ton zlata, na novo odkritih pa samo 6.000 ton zlata, kar v povprečju pomeni 2.500 ton letno izkopenega zlata, povpraševanje po zlatu pa pri tem predstavlja 4.000-5.000 ton letno. Iz teh podatkov je mogoče pričakovati tudi 30 % upad proizvodnje v naslednjem desetletju.

Pravzaprav je vseeno, katero leto bo v prihodnosti zaznamovalo konec proizvodnje zlata, pomembno je samo dejstvo, da bodo nahajališča slej kot prej izrabljena.

Na novo odprti rudniki še komaj dohajajo upad izčrpanih nahajališč. Zaradi vedno večje globine, potrebne za izkop surovin v rudnikih, in rasti cen energije se povečujejo tudi stroški izkopov zlate rude in ostalih, za gospodarstvo nujnih surovin. Iz večjih rudnikov sta izkopani že pribl. 2/3 vseh zalog, kar predstavlja na področju zlata 7 % primanjkljaj na letni globalni ravni.

2.3.3 PROIZVAJALCI ZLATA

- Družba Gold Fields, USA,
- Barick Gold, USA.

2.3.4 NAJVEČJI RUDNIKI ZLATA NA SVETU

- BINKAM CANYON – ZDA;
- CORTEZ/PIPE LINE – ZDA;
- GRASBER – INDONEZIJA;
- FORT KNOX – ZDA;
- ROUND MOUNTAIN – ZDA;
- MARICUNGA – ČILE;
- TELFER – AVSTRALIJA;
- CADIA HILL – AVSTRALIJA;
- RIDEWAY – AVSTRALIJA;
- RED LAKE – KANADA;
- EL SAVZAL – MEHIKA;
- ALUMBRERA – ARGENTINA;
- OJOS DEL SALADO – ČILE;
- TSKEDONG – JUŽNOAFRIŠKA REPUBLIKA;
- EVANDER – JUŽNOAFRIŠKA REPUBLIKA;
- RAND FONTEIN – JUŽNOAFRIŠKA REPUBLIKA;
- DRIEFONTEIN – JUŽNOAFRIŠKA REPUBLIKA;
- KLOOF – JUŽNOAFRIŠKA REPUBLIKA;
- TARKWA MINE – GANA;
- YAMLCOCKA – PERU;
- SUNRISE DAM – AVSTRALIJA;

- MPONENG – JUŽNOAFRIŠKA REPUBLIKA;
- REAT NOLIGWA – JUŽNOAFRIŠKA REPUBLIKA;
- GOLD STRIKE – ZDA;
- CARTEL – ZDA;
- VALEDERO – ARGENTINA.

2.3.5 DRŽAVNE ZLATE REZERVE

Objavljamo zadnji pregled zalog zlata v svetu, ki ga je objavila mednarodna finančna ustanova International Financial Statistics (IFS).

Na prvih mestih v letu 2009 so:

- ZDA (8.133,5 ton);
- Nemčija (3.408,3 tone);
- IMF – International Monetary Fund (3.217,3 tone);
- Italija (2.451,8 ton);
- Francija (2.445,1 tono);
- Kitajska (1.054,0 ton);
- Švica (1.040,1 tono);
- Japonska (765,2 toni);
- Nizozemska (621,5 ton).

Slovenija je na 79 mestu z 3,2 tonami zlatih rezerv.

2.3.6 PREDNOSTI INVESTIRANJA V ZLATO

Investiranje v zlato, tako kot tudi investiranje v ostale plemenite kovine, ponuja določene prednosti v primerjavi z ostalimi oblikami investiranja. Zato je investiranje v zlato vredno razmisleka, preden se dokončno odločimo, kam in kako bomo investirali svoj denar. Največja prednost naložbe v zlato je zagotovo varnost. Zlato je od zmeraj zelo cenjena plemenita kovina in bo tudi v bodoče. Iz tega razloga ni potrebno toliko skrbeti zaradi dnevnih nihanj cen zlata in o razvoju njegovih cen v prihodnje, kajti zlato je po mnenju večine strokovnjakov najvarnejša naložba, ki predstavlja zelo nizko tveganje, seveda pod pogojem, da ne špekuliramo.

Gospodarska rast in naraščanje prebivalstva posledično pomenita tudi naraščanje povpraševanja po zlato, kar bi se v prihodnosti lahko odrazilo tudi na cenah zlata. V petih letih, od leta 2003 do 2008, so cene zlata narasle za preko 180 %. Tako naložbe v zlato čaka svetla prihodnost. Med največjimi prednostmi investiranja v zlato v primerjavi z ostalimi vrstami naložb, kot tudi z investiranjem v druge plemenite kovine, gre omeniti tudi favoriziran položaj zlata. Zlato je namreč edina plemenita kovina, ki ni obdavčena, kar pomeni, da morebitnega dobička ni potrebno deliti z državo.

2.3.7 NAČINI INVESTIRANJA/VARČEVANJA V ZLATU

Obstaja več načinov investiranja/varčevanja v zlato, čeprav sta najbolj znani in priljubljeni obliki nakup zlatih naložbenih palic in zlatih naložbenih kovancev. Tako zlate naložbene palice kot kovance je mogoče kupiti v nekaterih bankah *ali* trgovinah s plemenitimi kovinami.

Zlate naložbene palice se delijo na dve obliki, in sicer po načinu izdelave: ulite ali kovane. Poleg tega pa obstaja več velikosti, ki se gibljejo od ene unče do 10 unč, vendar so na voljo tudi večje in manjše zlate naložbene palice. Tako lahko kupimo tudi zlate naložbene palice, ki tehtajo 1 kilogram, kot tudi takšne, ki tehtajo le 1 gram.

Drug način investiranja ali varčevanja v fizičnem zlato predstavljajo zlati naložbeni kovanci, ki so načeloma v naslednjih velikostih: 1 unča, 1/2 unče, 1/4 unče, 1/10 unče in 1/20 unče. Poleg investiranja/varčevanja v fizičnem zlato pa je mogoče tudi investirati ali varčevati ne da bi posedovali fizično zlato, in sicer s tako imenovanimi zlatimi certifikati ali zlatimi računi. Obe metodi nakupa zlata sta popolnoma zanesljivi in zagotavljata lastništvo določene količine zlata, ne da bi bilo to fizično v naši lasti.

Poleg omenjenih oblik pa je mogoče tudi investirati v delniško družbo za proizvodnjo zlata, vendar pa ta način ne predstavlja neposredne naložbe v zlato, temveč v podjetje v obliki lastniškega deleža. Zato je pri tej obliki investiranja/varčevanja v zlato potrebno imeti vsaj osnovno znanje trgovanja z delnicami.

Čistost zlata – lestvica

Karati	Delež zlata
24	100 %
18	75,00 %
14	58,30 %
12	50,00 %
10	41,70 %

2.3.8 FIZIČNE OBLIKE ZLATA

Fizična oblika zlata velja za edino pravo ter pošteno obliko denarja, hkrati pa predstavlja povsem varno oziroma najmanj tvegano obliko naložbe. V času gospodarskih kriz in visoke volatilnosti na finančnih trgih pa velja za varno obliko investicije, ki naj bi jo vsak moder investitor držal v svojem portfelju. Splošno pravilo je, da naj bi vsak vlagatelj, ki želi minimizirati tveganje, imel v svojem portfelju med 5 in 15 odstotkov vrednosti v zlato.

Investitorji se lahko odločajo za naslednje oblike naložb v zlato:

- zlate palice in ploščice;
- zlati kovanci;
- zlati certifikati;
- nefizično zlato (skladi, delnice ...).

Na zlato se pogosto gleda ne samo kot na investicijo, ampak tudi kot zaščito, varnost in zavarovanje za "slabe dni". Zato se pogosto smatra, da naj bi vsak posameznik imel vsaj določeno vrednost v fizičnem zlato, preden se odloči za nakup nefizične oblike investicije v zlato (finančni skladi z naložbeno politiko v zlato, delnice rudnikov zlata in podjetij, ki se

ukvarjajo s predelavo in koriščenjem zlata). Prednost naložbe v fizično zlato v primerjavi z nakupom vrednostih papirjev in skladov (ETF-Exchange-Traded Fund), ki so po naravi sicer ekvivalentni, je v tem, da ima lastnik dejansko v posesti zlato, kar ima tako pozitiven psihološki učinek, hkrati pa lahko z njim "v rokah" dejansko prosto razpolaga. Dandanes je možno kupiti zlate kovance, ploščice in palice, ki se razlikujejo glede na čistino zlata (0,9 do 0,9999). Cena le teh ima navadno majhno premijo glede na tržno ceno, vrednost pa se spreminja skupaj s tržno ceno.

V kolikor si posameznik resnično želi zagotoviti vse prednosti investicije v zlato, le fizična oblika zagotavlja uresničitev le-teh. Potrdila o lastništvu fizičnega zlata in hranjenja nesporno dokazujejo, da ima posameznik v lasti zlato. Delnice, opcije in druge izvedene oblike obljublajo zgolj dostavo zlata na zahtevo, kar pa nikoli ni tako zanesljivo, kot direktno oblika lastništva nad fizičnim zlatom. Če si želite varne prihodnosti s surovino, ki je preživela države, ekonomije in družbene ureditve ter celo civilizacije, je primerno prav investiranje v fizično zlato.

2.3.8.1 OBLIKE FIZIČNEGA ZLATA

Fizično zlato v obliki palic se deli na velike palice in male palice. Meja med obema ni povsem definirana, v splošnem pa znaša 1000 g. Med velike palice spadajo (najbolj pogosta oblika palice, ki ima obliko opeke):

- 400 oz = 12,44 kg;
- 100 oz = 3,11 kg;
- 3000 g

Med malimi palicami obstajajo palice različne teže, standardne mere pa so (navadno imajo obliko ploščic): 20 oz, 10 oz, 5 oz, 2,5 oz, 2 oz, 1 oz, 1/2oz, 1 oz, in 1/10 oz. Tiste palice, ki se navajajo v gramih, pa imajo 15 standardnih tež v razponu od 0,3 do 1000 gramov.

Zlate palice se klasificirajo v dve skupini glede na način proizvodnje:

- Cast bars - pri tej metodi je zlata palica direktno vлита iz modula, v katerega se vlije taljeno zlato. Palica navadno ni polirana, temveč ima grobo površino.
- Minted bars - pri tej metodi je zlata palica izrezana iz večje zlate plošče. Velikost in teža je odvisna od naročila, površina palice pa je povsem gladka.

2.3.9 GIBANJE CEN ZLATA

V zadnjih 10 letih so v svetu pridobili ca. 25.000 ton zlata, novih nahajališč pa našli le za 6.000 ton.

To daje vedeti, da je zlato ena izmed tistih redkih kovin, ki so ji šteti dnevi. Praktično od leta 2001 dalje beležimo na ceni zlata bikovski trend (rast), v zadnjih mesecih pa zlato prebija zgodovinsko najvišje vrednosti, izražene v ameriških dolarjih. Cena naj bi v prihodnosti pridobivala na vrednosti, saj je zlato izredno dobra zaščita pred inflacijo (ki smo ji zaradi vedno večjih količin novonatisnjene denarja izpostavljeni že danes), obnaša pa se rastoče tudi v časih večjih političnih in finančnih negotovosti.

Konec januarja je bila cena zlata v evrih najvišja doslej, saj je bila borzna cena za unčo (31,1035 grama) 724,71 evra, 2. februarja se je še povečala, na 725,55 evra. V dolarjih unča zlata v tem obdobju ni presegla zgodovinske vrednosti, ki jo je dosegla 17. marca lani, ko je

bila unča vredna 1032,70 ameriškega dolarja. Napovedi, kakšno ceno lahko pričakujemo letos, so različne. Mnogi strokovnjaki predvidevajo, da se bo povpraševanje po zlatih palicah in predvsem po kovancih nadaljevalo.

2.3.9.1 KRIZA JE SPODBUDILA ZANIMANJE ZA ZLATO

Zaradi finančne krize se je znova povečalo zanimanje za naložbe v plemenite kovine. Najpogostejši so nakupi do vrednosti 10.000 evrov, kar ustreza vrednosti pol kilograma zlata.

Povpraševanje po naložbenem zlatu je bilo konec lanskega leta tako v Sloveniji kot v svetu izjemno. Kovnicam zlatih kovancev je lani posel zacvetel, saj se je izdelava povečala za 40 odstotkov in tako bila najuspešnejša po letu 1987. Lani novembra je v Sloveniji povpraševanje močno presegló ponudbo, v Evropi in Severni Ameriki že septembra. To je podaljšalo čakalne vrste z nekaj dni na več tednov. Glavni kupci so bile poslovne in centralne banke. Kovnice so samo v lanskem tretjem četrtletju predelale 21 ton zlata več oziroma šestkrat več kot v enakem obdobju leta 2007.

2.3.9.2 PRODATI ALI KUPITI?

Nekateri analitiki pravijo, da je čas rekorda čas za prodajo, ne za kupovanje. Eden od takšnih analitikov je William Gruver, nekdanji visoki funkcionar v mednarodni investicijski bančni hiši Goldman, Sachs & Co. Februarja letos, ko je bila unča zlata vredna malo več kot 900 dolarjev, je za časopis Pittsburgh Post-Gazette izjavil, da bo v prihodnjih 18 mesecih zlato verjetno bliže 800 kot 1000 dolarjem. Do zdaj je imel Gruver prav.

Dogajanja, ki smo jim bili priče sredi septembra s slabimi finančnimi novicami iz ZDA, ki so v hipu povzročile skok cene zlata, so še en dokaz, da je mešanica inflacije, šibkosti dolarja in splošne gospodarske ter politične negotovosti zelo dobra podlaga za zviševanje cene zlata. »Po našem mnenju je razmerje med priložnostmi in tveganji pri naložbah v zlato še vedno izredno pozitivno, zato srednjeročno in dolgoročno pričakujemo veliko višje cene.

Hkrati se je povečalo tudi tveganje, da se bo cena zlata znižala, so priznali bančniki. Tudi glede tega so imeli prav, vendar imajo investicijski bančniki za prvo oceno o dolgoročni privlačnosti zlata v rokah trdne argumente. Poleg stanja na finančnih trgih, ravni obresti, pričakovanj glede inflacije in vrednosti valut je namreč druga pomembna skupina parametrov, ki določajo cene zlata, stanje realnega gospodarstva, proizvodnja zlata in ponudba ter povpraševanje po zlatu za uporabne namene. Povpraševanje temelji predvsem na povpraševanju zlatarsko-draguljarske panoge pa tudi številnih drugih področij človeških dejavnosti, in to od avtomobilske industrije, energetike in elektronske industrije ter medicine.

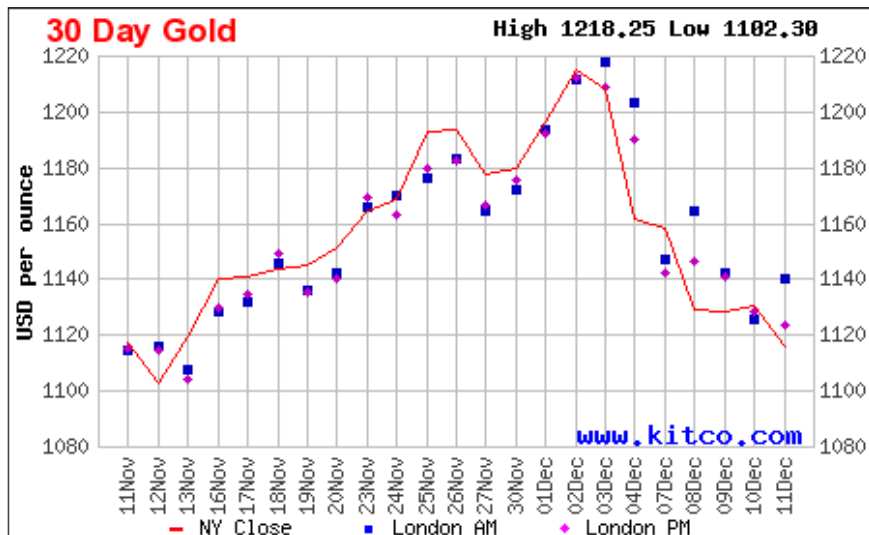
2.3.10 NALOŽBA V ZLATO

Prednosti naložbe v zlato:

- predstavlja zaščito pred inflacijo;
- skozi čas ohranja realno vrednost;
- predstavlja svetovno konvertibilno valuto;
- predstavlja podcenjeno naložbeno priložnost;
- zaradi padajoče proizvodnje in naraščajočega povpraševanja pri majhni količini predstavlja veliko vrednost;
- je po trenutno veljavni zakonodaji oproščeno davka.

2.3.11 ZANIMIVOSTI:

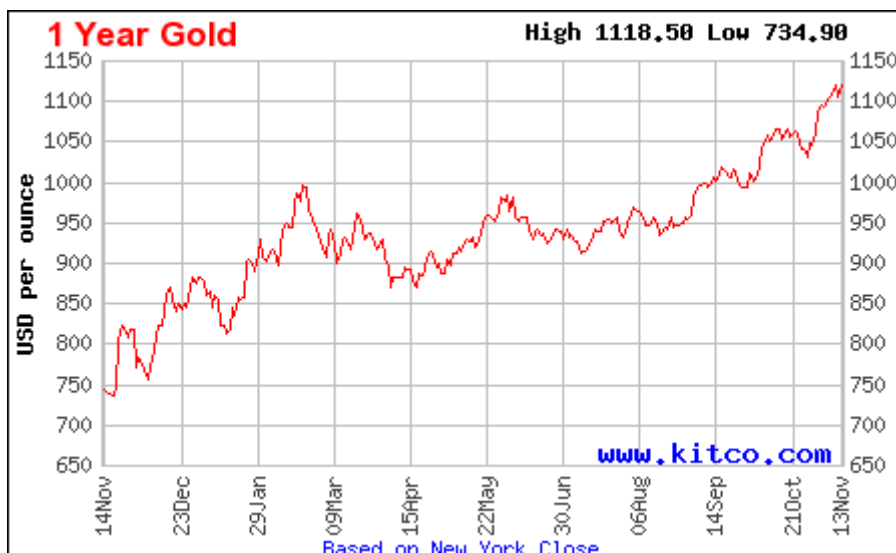
- razmerje med ceno ene unče zlata in unče srebra je bilo skozi zgodovino 1:15, danes je to razmerje 1:65;
- v 16. letih se je zaloga zlata zmanjšala za 95,8 %;
- stranica kocke zlata, teške 1 tono, meri 37,27 cm;
- leta 1906 je bila unča zlata vredna 20 dolarjev, leta 2008 pa 885 dolarjev;
- zalogo vsega zlata na svetu lahko spravimo pod Eifflov stolp.

Graf 8: Cena zlata v zadnjih 30 dni v USD

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/zlato.php>

11. novembra in 11. decembra sta ceni enaki: najvišja cena v tem mesecu je bila 1218,25 USD, najnižja pa 1102,20 USD.

Graf 9: Gibanje tečaja zlata od 14. novembra 2008 do 13. novembra 2009

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/zlato.php>

Tečaj je v enem letu narasel za 56,67 %.

Graf 10: Cena zlata v zadnjih petih letih v USD

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/zlato.php>

Cena zlata je od novembra 2005 do novembra 2009 narasla za 146,67 %.

2.3.11 ZGODOVINA ZLATA

V preteklosti so naši predniki živeli v naravnem menjalnem gospodarstvu, kar je takrat predstavljalo pridobivanje življenjskih potrebščin preko blagovne menjave. Kasneje se je sistem družbe spreminjal in blagovna menjava je vse bolj postajala ovira v produktivnosti takratne družbe.

V 4. tisočletju pr. n. št. so egiptovski delavci našli prvo srebro in tudi zlato; to odkritje je odpravilo naraven menjalni sistem takratnega gospodarstva. Kovali so srebrne in zlate kovance in jih kot neuničljivo žlahtno kovino začeli uporabljati kot takratno valuto. Iz varnostnih razlogov so jih začeli shranjevati pri zlatarjih, ti pa so jim v zameno izdajali hrambna potrdila, ki so bila povratno vnovčljiva za srebro in zlato in ki so kasneje postala papirnat denar s kritjem v srebru in zlatu. Na podlagi tega so se kasneje začele ustanavljati tudi zasebne banke in kaj hitro se je ugotovilo, da je v obtoku več hrambnih potrdil, kot je bilo na razpolago srebra in zlata. Kasneje so se, temelječ na srebru in zlatu, razvile tudi druge valute, ki so ustrezale zalogam teh žlahtnih kovin; bile so stabilne in ne podvržene inflaciji.

Za financiranje 1. sv. vojne so potrebovali sredstva. Da je vojna lahko trajala 4 leta, so prekršili t.i. zlati standard in natiskali še več denarja, kot je bilo zlata in srebra. Nekrit kup denarja se je povečeval, kot posledica pa se je začela kazati inflacija. V 50 letih prejšnjega stoletja so poskušali pridobiti nazaj zlati standard, zato so vse valute vezali na dolar, tega pa na unčo zlata, ki je takrat znašala 35 dolarjev. Danes so zlate zaloge že pri koncu, denarja pa je v obtoku vedno več in temelji samo še na zaupanju njegovih uporabnikov.

2.4 SREBRO

2.4.1 OPREDELITEV SREBRA

Element v periodnem sistemu: 47

Kemijska oznaka: Ag

Gostota: 10,49 g/cm³

Tališče v stopinjah Celzija: 960,5

Vrelišče v stopinjah Celzija: 1.950

Letna proizvodnja: 20.310 ton

Pridobivajo ga s taljenjem iz svinčeve rude, pri elektrolizi bakra. Uporablja se za izdelavo kovancev, jedilnega pribora, žice za električne varovalke. Srebro se da lahko oblikovati in obdelovati. Zelo lepi so filigranski izdelki iz srebra, ki imajo veliko vrednost predvsem zaradi veliko natančnega dela pri oblikovanju. Srebro se na zraku obda s tanko oksidno plastjo, ki ga ščiti pred propadanjem. Ker je dober prevodnik električnega toka, se uporablja tudi v elektrotehnikih.

Zaradi svojih izjemnih lastnosti ima veliko uporabnost v današnji visoki tehnološki industriji, v kateri je prisotno v več kot 1200 patentih. V industriji se ga porabi več kot 90 %. Poleg tega je svetovna zaloga srebra danes najnižja v zadnjih 200 letih, kar lahko zaradi neelastičnosti ponudbe ob povečanem povpraševanju ceno srebra hitro potisne v nebo.

2.4.2 NAJVEČJI RUDNIKI SREBRA NA SVETU

- ALMADÉN – ŠPANIJA;
- HUANCVELICA – PERU.

2.4.3 NAČINI INVESTIRANJA/OBRESTOVANJA V SREBRU

Najbolj znani in priljubljeni obliki tako za investitorje kot za varčevalce sta nakup srebrnih naložbenih palic oziroma srebrnih naložbenih kovancev. Tako srebrne naložbene palice kot kovance je možno kupiti v nekaterih bankah in trgovinah s plemenitimi kovinami.

2.4.4 GIBANJE CEN SREBRA

Srebro je (po do zdaj znanih zalogah in na novo odkritih nahajališč) kovina, ki naj bi bila najbolj redka - nekateri analitiki ji napoveduje zadostne količine samo še za 12 let. V primerjavi z zlatom je srebro še vedno izjemno podcenjeno. Poraba srebra se v industriji izredno hitro povečuje, obstoječe zaloge pa so od leta 1991 upadle za kar 95 %. Kar 90 % vsega do zdaj porabljenega srebra je neekonomično reciklirati, kar pomeni, da bi povečanje povpraševanja in zmanjševanje ponudbe ugodno vplivalo na ceno.

Oblike srebra za naložbe so:

- palice mase 1000 g in 5000 g ter čistine 999/1000;
- kovanci mase od 31,1035 g (unča) do 1000 g.

Srebrne naložbene palice so na voljo v različnih velikostih:

- 1000 unč (31 kilogramov);
- 100 unč (3,11 kilograma);
- 1 kilogram;
- 10 unč (0,311 kilograma);
- in 1 unča (31,1 gramov).

Poleg srebrnih naložbenih palic je priljubljena oblika za investitorje in varčevalce tudi nakup različnih srebrnih naložbenih kovancev, ki so prav tako v različnih velikostih: 1/2 unče, 1 unča, 2 unči, 10 unč in 1 kilogram. Srebrne naložbene kovance kujejo mnoge države, medtem ko nekatere države občasno izdajo priložnostne srebrne kovance, ki so načeloma nekoliko dražji kot naložbeni.

Poleg investiranja/varčevanja v fizično srebro je mogoče tudi kupiti srebrne certifikate, ki garantirajo lastništvo določene količine srebra, ki ga njegov lastnik fizično ne poseduje. Podobno obliko predstavljajo tudi tako imenovani srebrni računi, ki omogočajo nakup in prodajo srebra brez, da bi le-to bilo v fizični lasti imetnika srebrnega računa.

Eno izmed možnosti za investiranje v srebro kot tudi za varčevanje predstavlja tudi naložba v delniško družbo za proizvodnjo srebra, vendar slednje ne predstavlja naložbe v srebro ampak v podjetje v obliki lastniškega deleža, kar pa že zahteva določeno znanje trgovanja z delnicami.

2.4.5 VARČEVANJU V SREBRU

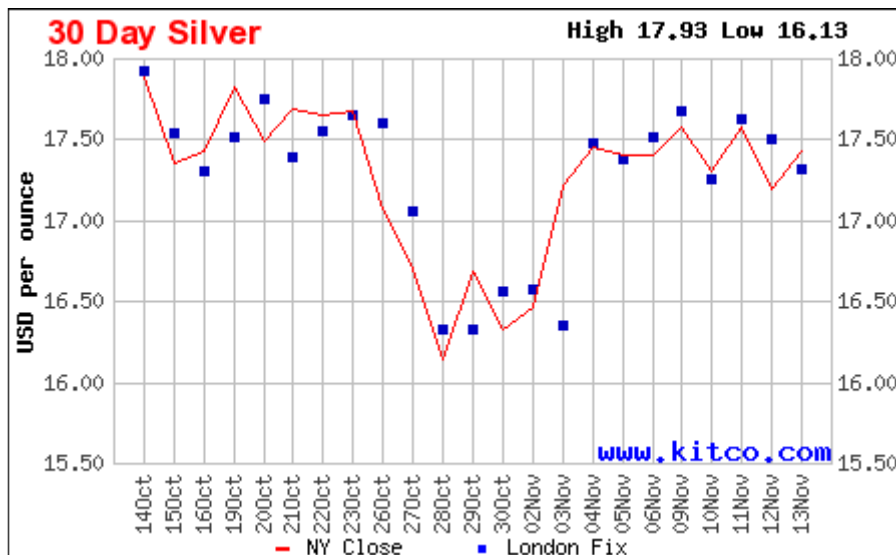
Varčevanje v srebru je morda bolj primerno kot investirati v zlato. Vsi, ki so izbrali varčevanje v srebru, so manj zainteresirani za vsakodnevne vzpone in padce cen na svetovnem trgu, kajti glavni namen varčevanja ni profit, ampak v prvi vrsti zanesljivost in stabilnost, ki pa jo srebro na dolgi rok zagotavlja.

V nasprotju s shranjevanjem gotovine pod žimnico ali v nogavicah kot tudi nalaganjem našega denarja na bančni račun, ki ga lahko “požre” inflacija oziroma vsaj zmanjša njegovo vrednost, ena unča srebra ostaja ena unča srebra. Čeprav se cene srebra nenehno spreminjajo, je malo verjetno, da bi v prihodnosti padle v taki meri, da bi varčevalec imel kakšne večje izgube. Ravno nasprotno, veliko večja je verjetnost, da bo cena ene unče srebra v prihodnosti vredna veliko več kot je danes.

2.4.6 NALOŽBA V SREBRO

Prednosti naložbe v srebro:

- predstavlja zaščito pred inflacijo;
- predstavlja svetovno konvertibilno valuto;
- ima potencial rasti zaradi hitrega povečanja industrijske porabe;
- je zanimiva tudi zato, ker povpraševanje že za 19 let presega ponudbo;
- je glede na zgodovinske razmere v primerjavi z zlatom izredno podcenjena;
- je naložba v plemenito industrijsko kovino, katere je v naravi manj od zlata.

Graf 11: Cena srebra v zadnjih 30 dni v USD

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/srebro.php>

V mesecu dni (od 14. 10. 2009 do 13. 11. 2009) je tečaj srebra padel za 2,79 %.

Graf 12: Gibanje tečaja srebra v zadnjih petih letih

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/srebro.php>

V zadnjem letu (od 14. novembra 2008 do 13. novembra 2009) je cena srebra narasla za 81,63 %.

Graf 13: Cena srebra v zadnjih petih letih v USD

Vir: <http://www.surovine.si/diagrami/srebro.php>

V zadnjih petih letih (od novembra 2004 do novembra 2009) je cena srebra porasla za 125,32 %.

2.5 O PLEMENITIH KOVINAH

Zlato in srebro sta bila zelo cenjena in zaželena že v pradavnini zaradi njune vsestranske uporabnosti in zaradi privlačnega videza. Kmalu sta postala sinonim za prestiž, bogastvo, moč in vpliv. Tesno zvezo plemenitih kovin z močjo in bogastvom v zgodovini potrjujejo

arheološke najdbe, kot na primer grob faraona Tutankamona kot tudi etimologija. Latinsko ime za srebro – argentum lahko prevedemo tudi kot denar, medtem ko ima izraz *biti rojen s srebrno žlico v ustih* po vsem svetu enak pomen, to je biti rojen v bogati družini. Pri tem pa ne gre pozabiti, da so plemenite kovine med redkimi stvarmi, ki so obdržale svojo vrednost oziroma je le-ta zrasla v časih krize in vojne.

Plemenite kovine – srebru in zlatu sta se kasneje pridružila še paladij in platina – ostajajo tesno povezane z bogastvom, s prestižem in z močjo tudi danes. Mnoge države hranijo svoje rezerve tudi v plemenitih kovinah, varčujejo oziroma investirajo v le-te pa lahko tudi vsi državljani. Cene plemenitih kovin naraščajo.

Investitorji v zlate in srebrne palice vnovčujejo dobičke, zaradi strahu pred večjo recesijo pa veliki investitorji – centralne banke, bogati posamezniki in druge ustanove kupujejo zlato.

2.5.1 PREDNOSTI PRI VLAGANJU V PLEMENITE KOVINE

»Kdor ima zlato in srebro, ima vedno denar!«

(Alan Greenspan, nekdanji guverner FED, centralna banka ZDA)

Kot je bilo že omenjeno, največjo prednost, ki jo ponuja investicija v plemenite kovine, predstavlja minimalno tveganje naše naložbe v primerjavi z investiranjem v delnice, vrednostne papirje ali naložbe našega kapitala v razne investicijske sklade. Kriza finančnega sistema, ki je pokazala zobe oktobra 2008, je namreč jasno pokazala ranljivost obstoječega finančnega sistema in je imela tudi velik vpliv na naložbe po vsem svetu. Tako se je varnost naložbe izpostavila kot še toliko bolj pomembna.

2.5.1.1 VARNOST

- Zlato in srebro sta najstarejši valuti na svetu;
- v preteklosti je bil papirnat denar krit z zlatom;
- v vseh zgodovinskih finančnih krizah je bilo zlato in srebro edino povsod sprejemljivo in možno plačilno sredstvo;
- realna zaščita proti razvrednotenju denarja zaradi inflacije;
- najboljša zaščita proti morebitnim propadom valut;
- dejstvo je, da imajo centralne banke razvitih držav prav zaradi varnosti več kot 50 % vseh državnih rezerv v zlatu;
- finančne negotovosti v svetu so vsak dan večje;
- primeren delež zlata in srebra omogoča največjo zaščito za ohranjanje realne vrednosti premoženja.

2.5.1.2 DONOSNOST

- donosnost zlata v zadnjih 5 letih 128 % (v USD);
- donosnost srebra v zadnjih 5 letih 190 % (v USD).

2.5.1.3 LIKVIDNOST

- možna menjava naložbenega zlata in srebra »good delivery« za vse svetovne valute na vseh kontinentih;
- zlato in srebro ni vezano (kot npr. bančna vezana vloga).

2.5.3.4 DAVČNE PREDNOSTI

- ob nakupu in prodaji zlata ni DDV-ja;
- ob prodaji zlata in srebra se ne zaračunava davek na dobiček.

2.5.3.5 ENOSTAVNOST

- ker lahko prav vsak zemljan investira v zlato in srebro;
- preglednost svetovne borzne cene, v nasprotju s cenami nepremičnin;
- enostaven prenos premoženja na drugega lastnika;
- majhna količina predstavlja veliko vrednost.

2.5.3.6 FLEKSIBILNOST

- po potrebi možnost prodaje različnih enot zlata in srebra;
- fleksibilnost pri dedovanju;
- možnost uporabe za različne namene (garancija, darilo, zaščita);
- možnost uporabe za različne priložnosti (rojstvo, krst, birma, diploma, poročno darilo, poslovno darilo, darilo za pomembne obletnice, dediščina ipd.);
- investicija v plemenite kovine za izgradnjo, optimizacijo, plemenitenje in zaščite premoženja.

Vsaka naložba, tudi v plemenite kovine, predstavlja določene rizike in priložnosti. Pretekli donosi niso nobena garancija za prihodnje donose. Zato se priporoča, da se pred nakupom posvetujemo s premoženjskim svetovalcem.

V Sloveniji lahko fizične osebe kupijo plemenite kovine v:

- Elementumu Šenčur – trgovanje s plemenitimi kovinami;
- Družbi Moro & Kunst – trgovanje z naložbenim zlatom, Dunajska 156, 1000 Ljubljana;
- Zlatarni Celje.

2.5.2 CENE NAKUPA IN PRODAJE PLEMENITIH KOVIN

Naložbeno fizično zlato je oproščeno plačila DDV, pri naložbenem srebru, platini in paladiju pa je v prodajni ceni obračunan po 20 % DDV. Prodajne cene so ob nakupu zlata in srebra različno višje od borzne cene in so odvisne od višine nakupa ter mase palic, za katere se odloči stranka. Pri zlatu so te razlike od 2,5 do 6 odstotkov, pri srebru z že vključenim DDV pa znašajo med deset in 13 odstotki nad borzno ceno za pet in en kilogram težko srebrno palico. Odkup za zlato in srebro se opravi odstotek pod borzno ceno.

Pri družbi Moro & Kunst je potrebno k borzni ceni za 250-gramsko zlato palico doplačali še 3,3 odstotka – za strošek kovanja ali ulivanja, zaslužek kovnice, zaslužek družbe Moro in manipulativne stroške.

2.5.3 NOVICE PO SVETU

WGC (World Gold Council) poroča, da so se investicije v zlato v svetu povečale za 36 % v prvem kvartalu 2009. Te investicije so se zgodile predvsem na strani ETF (exchange-traded fund), ki so svoje zaloge povečali za 248 %. Največ nakupov zlatih palic ter zlatnikov je zabeležila Nemčija, sledili sta ji Švica ter ZDA.

Kovnice po svetu so v prvem četrletju podvojile proizvodnjo srebrnikov. V lanskem letu se je tako prodalo rekordno število srebrnikov, povečano za 63 % oziroma na 2.019 ton. V letošnjem prvem četrletju pa se je prodaja povečala za 70 % v primerjavi z enakim obdobjem v lanskem letu.

Leta 1999 se je centralna banka v Veliki Britaniji odločila prodati velike količine zlatih rezerv. Zlato naj ne bi prinašalo toliko obresti kot državne obveznice, zato se jim je zdela ta odločitev popolnoma smiselna. Kmalu so tej banki sledile centralne banke po vsej Evropi in tako v 10 letih ustvarile primanjkljaj za 40 milijard USD. Glavni razlog je seveda v tem, da je bila unča zlata (31,1035 g) leta 1999 vredna 280 USD, danes pa se giblje nad 900 USD.

Mnoge dežele povečujejo naložbe v zlate rezerve, kar kaže na resnost trenutne gospodarske krize.

2.6 VREDNOSTNI PAPIRJI

Tečaj vrednostnih papirjev se oblikuje na borzi glede na ponudbo vrednostnih papirjev in povpraševanjem po njih. Oblikuje se lahko na dva načina:

Enotni (dnevni) tečaj – Vsi posli borznega dne se izračunavajo po enotnem tečaju. Ob tem lahko ostane del vrednostnih papirjev neprodan.

Spremenljivo kotiranje (tekoče trgovanje) – V enem borznem dnevu se tečaji spreminjajo glede na ponudbo in povpraševanje. Vsak posel se lahko sklepa po drugem tečaju. Javno objavljajo začetni in končni tečaj ter najnižji in najvišji dnevni tečaj dneva.

Dogajanje na borzi prikazuje borzni indeks. Prikazuje povprečno gibanje tečajev najpomembnejših vrednostnih papirjev. Imenujejo se Dow Jones (New York), Nikkei (Tokio), na Ljubljanski borzi pa SBI - Slovenski borzni indeks.

Trgovanje na Ljubljanski borzi					
Donosnost in promet trgovanja	2005	2006	2007	2008	2009
Donosnost indeksa SBI 20 (v %)	-5,60	37,90	78,13	-67,49	10,36
Donosnosti indeksa SBI TOP (v %)	2,73	49,60	70,97	-66,09	15,03
Promet trgovanja (v mio evrov)		2.758,99	2.226,9	1.285,8	904
Število poslov	255.908	228.941	282.939	249.679	162.100

Tabela 1: Trgovanje na Ljubljanski borzi

2.7 INFLACIJA

Inflacija označuje rast splošne ravni cen, stopnja rasti inflacije pa prikazuje spremembo ravni cen. V Sloveniji se za merilo inflacije uporablja indeks cen življenjskih potrebščin, s katerim merimo spremembe drobnoprodajnih cen izdelkov in storitev, ki jih domače prebivalstvo namenja za nakupe predmetov končne porabe doma in v tujini.

IZDELKI IN STORITVE	Letošnji	Mesečni	Letni
SKUPAJ	102,3	100,9	101,6

Tabela 2: Indeksi cen izdelkov in storitev za mesec november 2009

Novembra cene v povprečju višje za 0,9 %

Pomen indeksov:

- mesečni indeks kaže spremembe cen v tekočem mesecu glede na pretekli mesec;
- letni indeks kaže spremembe cen v tekočem mesecu glede na isti mesec preteklega leta;
- povprečni letni indeks kaže spremembe cen od začetka leta do tekočega meseca glede na enako obdobje v preteklem letu.

	Mesečni indeks	Letni indeks	Povprečni letni indeks
november 2009	100,9	101,6	100,8
november 2008	99,3	103,1	106,0
november 2007	100,9	105,7	103,4
november 2006	100,3	102,3	102,4
november 2005	99,5	102,1	102,5
november 2004	100,6	103,6	103,6
november 2003	100,3	105,1	105,7

Tabela 3: Inflacija od novembra 2003 do novembra 2009

2.8 EVOLUCIJA KOVANEGA DENARJA

Zlato so dobro poznali in ga obdelovali že v prazgodovini, vendar ni bilo prva kovina, ki so jo ljudje uporabljali kot denar. Razlog temu je dejstvo, da so zlato lahko našli v čisti obliki (npr. v rečnih koritih) in je bilo kot tako že lepo, svetleče in pripravljeno za kovanje, medtem ko je bilo srebra in bakra sicer veliko več, vendar sta bila težje dosegljiva in bolj zahtevna za obdelovanje. To jima je dajalo večjo vrednost glede na zlato, zato sta ti dve kovini služili kot denar prej in v večjem obsegu kot zlato.

Seveda pa ne smemo enačiti zlata (oz. katere koli druge kovine) z denarjem. Zlato je kovina, mineral. Obstaja tehnologija, geografija in ekonomija nemonetarnega zlata (npr. za namene industrije, umetnosti, ...). Denar pa pravzaprav ni stvar, ampak nekaj mnogo bolj kompleksnega in abstraktnega. Poleg tega, da je lahko nekaj otipljivega, je tudi družbeni pojav ali splošna kupna moč in nenazadnje instrument vladne politike. Čeprav je bilo zlato uporabljano kot denar od začetka človeške zgodovine in sta bila problem denarja in problem zlata od nekdaj povezana, ju ne smemo zamenjevati; zlato namreč ni nikoli zmoglo pokriti celotnega obtoka oz. potreb po denarju.

Poudariti je treba, da obstoj plemenitih kovin (v neki družbi oz. civilizaciji) ne vodi samoumevno do njihove uporabe kot denarja; v zgodovini lahko najdemo dosti primerov, ki to potrjujejo. Predkolumbijske civilizacije Južne in Srednje Amerike, še posebno Inki, sploh niso imele denarja v pravem smislu, ampak zapleten sistem obračunov, ki je vključeval (povezoval) individualno proizvodnjo, obvezno delo (tlako) in zbiranje ter redistribucijo dobrin s strani države. Posledica tega je bila, da trg praktično ni obstajal, imeli pa so ogromne količine plemenitih kovin, ki so jih uporabljali za izdelavo različnih, predvsem ceremonijalnih predmetov, vsekakor pa ne kot denar. Drugi primer nam je (vsaj geografsko) bližje: sosedje Rimskega imperija, ki je imel skoraj moderen monetarni sistem, Germani, so živeli brez denarja; zagotovo vemo, da ga niso kovali. Lahko se približamo tudi časovno; neka kronika iz 12. stoletja pravi o prebivalcih otoka Rügen v Baltiškem morju naslednje: "Nimajo denarja in ga tudi ne uporabljajo za kupovanje. Če želijo kaj kupiti na tržnici, pretvorijo ceno v lanene tkanine. Do zlata in srebra pridejo z ropanjem ali pa ga dobijo kot odkupnino za ujetnike, iz njih pa potem izdelujejo nakit za svoje žene ali pa ju hranijo v zakladnicah svojih templjev." Seveda je ta primer za 12. stoletje arhaizem, vendar pa tudi potrjuje našo trditev; kljub zunanjim stikom in obstoju lokalnega tržišča ter plemenitih kovin le-te ne opravljajo funkcije denarja. Na podlagi vseh naštetih primerov lahko ugotovimo, da v vseh zgodovinskih dobah najdemo področja, ki se upirajo obtoku denarja. Ta odpor je lahko tudi nameren, kadar izvira iz družbenih slojev, ki izkoriščajo takšen sistem in bi obstoj denarja lahko ogrozil njihov položaj. Pri prehodu iz fevdalizma v kapitalizem je eden od ključnih dejavnikov (momentov) prehod iz sistema družbenih odnosov, v katerem je fenomen denarja drugorazreden in podrejen, k sistemu družbenih odnosov, kjer ima denar glavno vlogo. Kadar torej govorimo o vplivu zlata in drugih plemenitih kovin, ne smemo mimo dejstva, da prodor teh kovin v vse kanale menjave nekega družbeno-ekonomskega sistema ni enostaven proces, ampak je potrebno poznati meje in ovire, ki jih postavlja država

2.8.1 KOVANI DENAR

O pravem kovanem denarju lahko govorimo, ko na njega vtisnejo nek lik, ki predstavlja garancijo vladarja ali skupnosti. Ta garancija omogoča, da kovanec služi kot neka točno določena vrednost in ga ni potrebno tehtati in ugotavljati njegove vrednosti, kot so to vedno počeli s palicami in drugimi oblikami, ki so jih do takrat dajali kovinam, ampak lahko kovance enostavno štejemo. Pravi denar se pojavi konec 7. stoletja pr. n. št. v Lidiji (današnja zahodna Turčija), in sicer kot posledica lidijske navade, da so v manjše okrogle kose dragocenih kovin (uporabljali so predvsem elektron) vtisnili žig kot zagotovilo čistosti kovine. Kasneje, ko so izboljšali svoje znanje metalurgije in sta postajali oblika ter teža teh kosov kovin vedno bolj pravilni oz. uniformni, so žigi služili tako kot simbol čistosti kot tudi teže. Kovanje denarja se je hitro razširilo v grška mesta Male Azije in naprej v samo Grčijo (kovanje srebra). Tudi Herodot pravi, da so Lidijci prvi med ljudmi, ki so jih poznali Grki in so kovali zlat in srebrn denar ter ga uporabljali. Meni, da so se azijski Grki prav pri njih naučili te umetnosti, njegovo pričevanje pa lahko podkrepimo z dejstvom, da so v Efezu našli 93 kovancev iz elektrona, ki datirajo v čas med letoma 660 in 650 pr. n. št.

Vsekakor se je denar najprej pojavil na trgovskih obrobjih antičnega sveta in ne v notranjosti velikih držav. Stari Grki so kot denar uporabljali dolge železne žablje, dokler niso v 7. stoletju pr. n. št. v Atenah skovali prvega denarja v celinski Grčiji, in sicer kovance z različnimi podobami, ki so jih pozneje nadomestili s tetradrahmami (kovanci za štiri drahme), na katerih je bila sova – simbol boginje Atene. Še pred letom 550 pr. n. št. so začele krožiti tudi *želve* iz Egeje in korintski *pegazi*. Vsako mesto je kovalo denar po lastnem monetarnem sistemu in po različnih standardih, vendar pa so se skoraj vsa držala enakih utežnih enot, med katerimi je bila osnovna mina (okoli 436 gramov). Hkraten obstoj mnogih različnih kovov denarja (poleg

povsem lokalnih bronastih novčičev) je bil tako nadloga, od katere so imeli koristi samo menjalci denarja. Grki so se v splošnem izogibali uradnemu razvrednotenju denarja; kazni za ponarejanje ali prekrivanje manj vredne kovine z žlahtnejšo prevleko pa so bile zelo stroge. Sicer pa z bronom glede tega ni bilo problemov, ker so ga uporabljali samo lokalno in v majhnih denominacijah; zlati in srebrni kovanci so imeli dokaj ustaljeno težo, ki se je le počasi spreminjala, zato so jo menjalci denarja zlahka preizkusili, kakor tudi samo čistost kovine. Dejansko se le kovancev iz elektrona ni dalo nadzorovati (dokler Arhimed ni odkril specifične teže), zato so krožili po konvencionalni vrednosti.

Kovanci so imeli političen pomen: vtisniti znak mesta na kovanec je pomenilo isto kot razglasitev neodvisnosti, zato večina avtonomnih grških držav ni storila ničesar, da bi izboljšala položaj glede velikega števila različnih kovov. Sporazumi o menjalnih razmerjih so bili zelo redki, prav tako pa jim ni uspelo ustvariti kovancev, ki bi zadostovali za večja plačila. Posamezniki so bili tako prepuščeni lastni iznajdljivosti in so se zanašali predvsem na pridobljene izkušnje in na menjalce denarja, do določene mere pa so tudi preferirali nekatere kove (atenske *sove* in kizikenske *statere*). Nek napis iz 4. stoletja pr. n. št. iz Olbije, grškega mesta ob severni obali Črnega morja, lepo ilustrira takratno situacijo. Temeljna pravila so:

- pri kupčijah v mestu se sme uporabljati le olbijske srebrnike;
- menjalno razmerje med elektrom in krajevno valuto v srebru določi država;
- druge tipe kovancev se sme menjati, kakor se menjalca dogovorita sama;
- pravica uvoza in izvoza kovancev vseh vrst ni omejena.

Kot vidimo, gre za popolno nevmeševanje države v monetarne zadeve, razen v primeru elektra (zaradi njegove specifične narave) in politično motiviranega vztrajanja pri uporabi domačih kovancev. Olbijci niso imeli nobene prednosti pred tujci, ampak so za vse veljali enaki predpisi. V 5. stoletju pr. n. št. se je začelo uveljavljati izenačevanje vrednosti raznih kovancev. Ko je Lidija prišla pod perzijski imperij, so v tej državi vpeljali enotno valuto, kmalu pa je tudi v Grčiji dozorela ideja o poenostavitvi, ki bi olajšala mednarodno menjavo in odpravila provizije bankirjev in menjalcev denarja. Nastala je t.i. *atenska odredba o poenotenju valute* (leta 449 pr. n. št.) znotraj delsko-atiške zveze, ki je določala, da v atenskem imperiju v vse namene veljajo samo atenski kovanci. Države članice niso smele več kovati svojega denarja, poleg atenskega denarja pa so morale sprejeti tudi atiške utežne enote in druge mere. Poenotenje monete je močno olajšalo atenska plačila za oboroževanje in administracijo, ki sta močno rasla, na drugi strani pa so Atenci sedaj lahko pokazali, da so gospodarji v imperiju; podložnim državam so odvzeli tradicionalni simbol avtonomije – lastne kovance. Poleg tega političnega motiva je mogoče obstajal tudi komercialni: zagotoviti atenskim trgovcem prednost pred drugimi, morda pa so Atenci računali tudi na dobiček pri kovanju. Pravica kovanja denarja je bil namreč monopol, ki so si ga pridržale vse antične države, tako mestne države kot imperiji, vendar pa te pravice nista spremljali pravica in dolžnost vzdrževati dovolj kovanega denarja v obtoku (razen seveda takrat, ko je država sama potrebovala gotovino, po navadi za plačilo vojakom). Kakor koli že, odlok je propadel še pred padcem samega imperija (ob porazu v peloponeški vojni), njegovi cilji pa niso bili doseženi, dokler niso helenistični in rimski vladarji uničili politične avtonomije mest in s tem odstranili baze za množičnost kovov.

Celo v zgodnji dobi denarnega gospodarstva pa so imeli še en, dandanes dobro znan problem: inflacijo. Leta 407 pr. n. št. je Šparta okupirala atenske rudnike srebra v Laurionu in izpustila okoli 20000 sužnjev. Posledica tega dejanja je bilo veliko pomanjkanje kovancev v Atenah; oblasti so zato v letih 406 in 405 pr. n. št. izdale bronaste kovance, prevlečene s tanko plastjo

srebra. Žal pa je ukrep povzročil še večje pomanjkanje, saj so ljudje uporabljali samo nove kovance, da bi se jih čim prej znebili, pravi srebrniki pa so izginjali iz obtoka, ker so jih ljudje hranili doma.

Kovanje denarja v antičnem času pa ni bilo omejeno samo na ožjo Grčijo, ampak se je širilo skupaj z grško kolonizacijo in njihovim vplivom na sodobne civilizacije. V južni Italiji (t.i. Veliki Grčiji) in na Siciliji so kovali denar od druge polovice 6. stoletja pr. n. št. naprej. Prva mesta, ki so izdala serije kovancev, so bila Sibaris, Kroton, Metapont in Kavlonija v Veliki Grčiji ter Zankle, Himera, Naksos in Sirakuze na Siciliji; kovali so jih sprva iz srebra, pozneje tudi iz zlata, redkokdaj pa iz bronu. Za te prve izdaje kovancev v mestih Velike Grčije in v Zanklu na Siciliji so uporabljali dokaj nenavadno tehniko: podobe in napisi na sprednji strani kovancev so bili izbočeni, na zadnji pa vbočeni. Da so to dosegli, so uporabljali dva kalupa (*pozitivnega* in *negativnega*) in z njima obdelovali 2–3 milimetre debel košček kovine. Potrebna je bila velika natančnost in izredne tehnične veščine kovcev, da sta se obe podobi dovršeno ujemale. V prvih desetletjih 5. stoletja pr. n. št. so se skoraj povsod vrnili k tradicionalni tehniki kovanja, pri kateri sta obe strani kovanca izbočeni.

Najbolj razširjeni tehniki za kovanje denarja v antičnem času sta bili ulivanje in utopno kovanje. Pri prvi so kovini dajali zaželeno obliko preprosto tako, da so jo tekočo vliвали v votel kalup in počakali, da se je strdila. Model kovanca so naredili iz lesa in ga vtisnili v glino, ki so jo potem posušili in spekli ter tako dobili kalup. Ta sicer zelo enostaven način pa so zaradi prav tako enostavnega ponarejanja uporabljali samo izjemoma in nikoli s srebrom ali zlatom. Pri utopnem kovanju so kovinsko kroglico, staljeno do kovnosti, tolkli med dvema kalupoma (eden je bil pritrjen na nakovalo, drugi pa na kladivo). Kalupa sta imela izdolbljeno podobo in napis na kovancu in sta bila narejena iz bronu ali železa. Podobe na kovancih so bile zelo različne in pogosto povezane z zgodovino mesta, najpomembnejšimi kulti ali pa z značilnimi poljedelskimi pridelki, ki so jih tudi najpogosteje izvažali.

Ena od civilizacij, ki je v monetarnem pogledu podlegla grškemu vplivu, so bili Etruščani. Sprva so trgovali po načelu blagovne menjave, potem z neobdelanimi kosi bakra (ki so bili pozneje posebej označeni), s srebrom, stehtanim po utežni enoti vzhodnega Sredozemlja, t.i. *perzijskem čevlju*, in z izdelanimi predmeti, predvsem s sekirami. Prve kovance so skovali v Popoloniji sredi 5. stoletja pr. n. št. pod vplivom kovanja grškega denarja v južni Italiji ter na podlagi etruščanskega in halkiškega utežnega sistema.

Grški sosedi, sovražniki in delno tudi okupatorji Perzijci so začeli kovati denar v obdobju vladavine Dareja I. Velikega, ki je prevzel oblast leta 522 pr. n. št., in sicer so po njem imenovali darejek, ki je bil narejen iz zlata in srebra (tehtal je približno 8,40 grama). Darejek je bil dokaj dragocen in redek, zato ni vzpodbudil razvoja notranjega monetarnega gospodarstva, saj so ga dejansko uporabljali samo za mednarodno menjavo, plačevanje najemniških vojakov in grških trgovcev ter tehnikov. Ker pa se je potreba po gotovini pokazala za nujnost, kralj pa satrapom ni dovolil kovati svojega denarja (eden od njih je bil zaradi tega celo odstavljen in usmrčen), so predvsem po sredozemskih deželah, ki so bile pod Perzijci, krožili grški kovanci. Eden bolj popularnih perzijskih kovancev pa je bil t.i. *lokoštrelec 22* (na njemu je bil upodobljen kralj, oborožen z sulico, lokom in puščicami). Dajatve kralju pa so posamezne satrapije plačevale predvsem v srebrnih in zlatih talentih, žitu, konjih in skopljencih.

V letih 518–515 pr. n. št. je Darej I. prodril tudi na indijski polotok, kjer je zavzel pokrajino Pandžab (*dežela petih rek*) in jo priključil svojemu imperiju kot dvajseto in najbogatejšo

satrapijo; Perzijci so iz območja doline Inda močno vplivali na celotno severno in srednjo Indijo: vpeljali so pisavo, merski sistem, arhitekturna načela in kar je za nas posebej zanimivo – kovani denar oz. točneje rečeno enotni kovani denar, saj so Indijci že pred perzijskim vdorom kovali svoje kovance. Sicer je bila v Indiji v vedskem obdobju vrednostna enota krava ali pa merica riža. V Budovem času (6. st. pr. n. št.) so se pojavile majhne srebrne palice, od katerih je največja (*satamana*) tehtala okrog 50 gramov. Za njimi pridejo tudi srebrni kovanci, katerih enota *pana* ali *karšapana* je tehtala okrog 12 gramov in je poleg srebra vsebovala še četrtno bakra in nekaj odstotkov manjvrednih kovin. Še manj vredni so bili bakreni kovanci *masa* (1/16 pane) in *kakini* (četrta masa), najmanjša vrednostna enota pa je bila že omenjena školjka kavri (1/80 pane).

V vsem tem pa ni bilo nič trdnega, saj se imena, vrednosti in teža spreminjajo iz besedila v besedilo. Kovanci so bili zelo različni tako po obliki, velikosti, kot po okrasju. Vsaka pokrajina, vsaka dinastija, vsak kralj, vsako pleme, vsak tempelj in vsako mesto je uporabljalo drug denar, zato je zelo verjetno, da se je do poznih časov kljub denarju dejansko obdržala blagovna menjava. Blagovna menjava pa se je dolgo ohranila kot prevladujoča oblika trgovine še v eni veliki civilizaciji: Starem Egiptu. V očeh starega sveta je imel Egipt vedno sloves nekakšne poljedeljske obljubljenе dežele, ki pa ga je dolgoval izključno poplavljanju Nila, saj je bila sama tehnika obdelovanja zemlje primitivna celo za takratne čase. Na drugi strani pa so poznali vodno regulacijo in namakanje, imeli so zelo živahno obrtno dejavnost in razvito medicino, astronomijo in matematiko, niso pa uporabljali kovanega denarja.

Slednje lahko pojasnimo z dvema dejavnikoma: prvi je pomanjkanje osnovnih kovin (železa, bakra, zlata in srebra); Egipčani so sicer poznali in uporabljali zlato in srebro, vendar skoraj izključno v ornamentalne namene. Drugi dejavnik je samozadostnost Egipta. Egipčani so sicer imeli dokaj bogato razvito zunanjo trgovino, vendar samo zaradi pobude narodov, ki so se zanimali za menjavo z njimi; Egipčani sami niso iskali zunanjetrgovinskih partnerjev, ampak so slednji morali priti k njim, zato tudi niso čutili neke potrebe po mediju, ki bi jim olajšal menjavo – s tem so se ubadali drugi. Tudi egiptovska notranja trgovina je bila v celoti precej nerazvita kljub plovni reki in prekopom. Oblike pred pravim denarjem (zlate, srebrne in bakrene palice) so se pojavile precej pozno, denar in denarno gospodarstvo pa je v Egipt vpeljal šele Aleksander Veliki, ki je zavzel Egipt v letih 333–332 pr. n. št. po osvojitvi sirskega obalnega pasu. Pod njegovo vladavino je Egipt po letih propadanja (kot provinca perzijske države) doživel novo politično in upravno ureditev, ki je nekoč sijajni civilizaciji prinesla nov razcvet. O tem priča tudi dejstvo, da so bili Aleksandrovi nasledniki, Ptolomejci, v svojem času edini vladarji, ki so kovali zlatnike, njihovi sodobniki pa so jih imeli za najbogatejše kralje.

Makedonija je napredovala do statusa vojaške sile pod vladavino Filipa II., Aleksandrovega očeta. Aleksander je prevzel vajeti države po očetovem atentatu leta 336 pr. n. št. in takoj krenil v napad na perzijsko državo, ki ji je vladal Darej III. ter jo po nizu zmag tudi zavzel. Medtem je svojemu nastajajočemu imperiju priključil tudi Egipt, po zmagoslavju nad Perzijci pa se je odpravil nad Indijo. Po Aleksandrovi zaslugi sta se razširila grška civilizacija in jezik, pomembna pa je tudi njegova ideja o univerzalni državi, katere uresničitev je onemogočila njegova zgodnja smrt (13. junija 323 pr. n. št.). V duhu te ideje je Aleksander Veliki določil tudi *novo drahmo*, da je olajšal trgovanje med raznimi območji svoje ogromne države. Ta denarna enota je bila enakovredna atenski drahmi in je ohranila določeno stalnost do prvega stoletja pr. n. št. Že v času Filipa II. pa so Makedonci odprli številne nove rudnike in začeli z velikopoteznim kovanjem denarja. Količina kovancev je daleč presejala potrebe Grkov in Makedoncev, tako da je imel Aleksander dosti finančnih rezerv za financiranje začetne faze

vojne z Perziji. Kako pomembne so bile priprave njegovega očeta za njegov lasten uspeh (vsaj na začetku), pove dejstvo, da so na vrhuncu vojne v Aziji dnevni stroški Aleksandrove armade znašali okoli 20 talentov (520 kg) srebra na dan. Kasneje je Aleksander zajel velike količine perzijskega zlata in srebra in večino le-tega porabil za kovanje svojega denarja, tako da se je njegova vojna v bistvu samofinancirala.

3 PRAKTIČNI DEL NALOGE

3.1 IZBOR IN STRUKTURA VZORCA

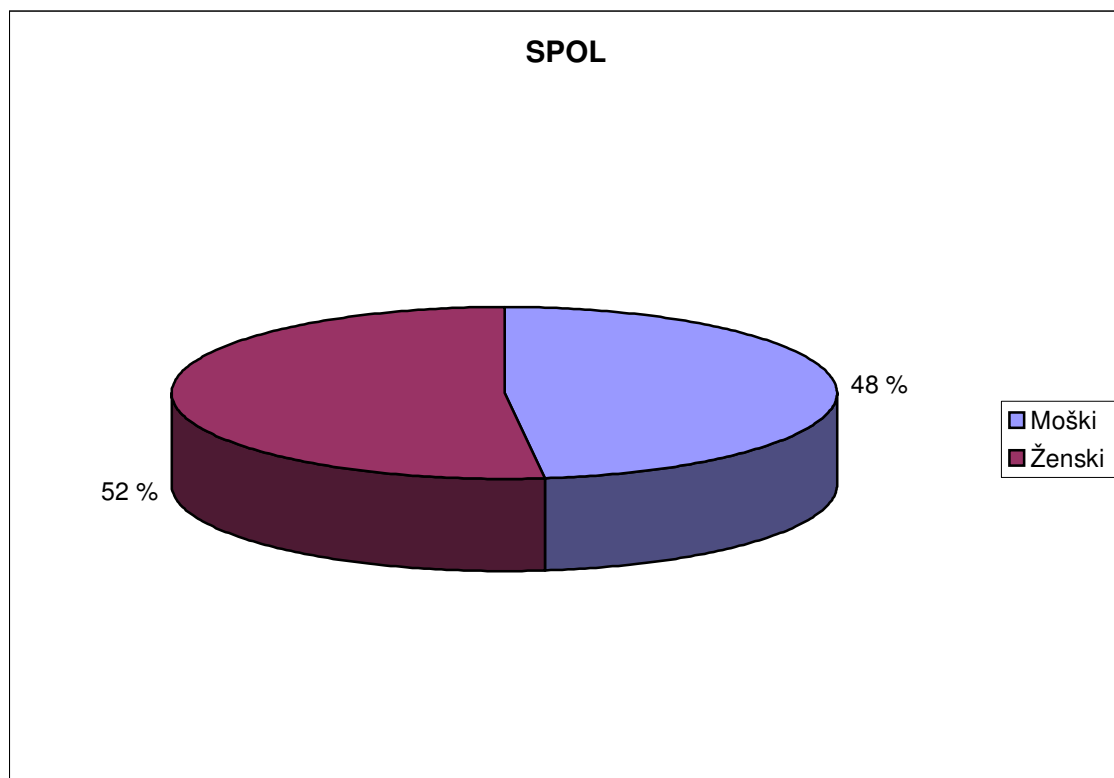
V postopku pridobivanja primarnih podatkov smo uporabile metodo raziskovanja na terenu. Uporabile smo metodo spraševanja s pomočjo vnaprej pripravljene vprašalnika. Zaradi lažje obdelave podatkov smo v vprašalnik vključile predvsem zaprta in polodprta vprašanja.

Anketiranje smo izvedle na območju Celja in okolice. V raziskavi je sodelovalo 210 anketirancev.

Izpolnjene vprašalnike smo nato računalniško obdelale, grafe pa predstavile grafično in opisno.

V raziskavi so sodelovali tako moški kot ženske. Osredotočile pa smo se na zaposlene ljudi.

V nadaljevanju prikazujemo strukturo našega vzorca anketirancev.

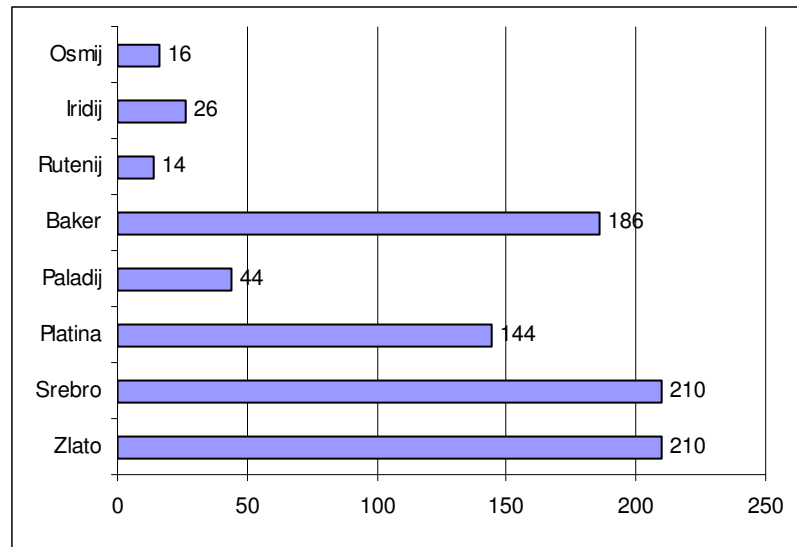
Graf 14: Struktura anketirancev po spolu

V postopku raziskave na terenu je sodelovalo več žensk kot moških.

3.2 REZULTATI PRIMARNE RAZISKAVE

V nadaljevanju predstavljamo rezultate primarne raziskave po vrstnem redu vprašanj iz vprašalnika.

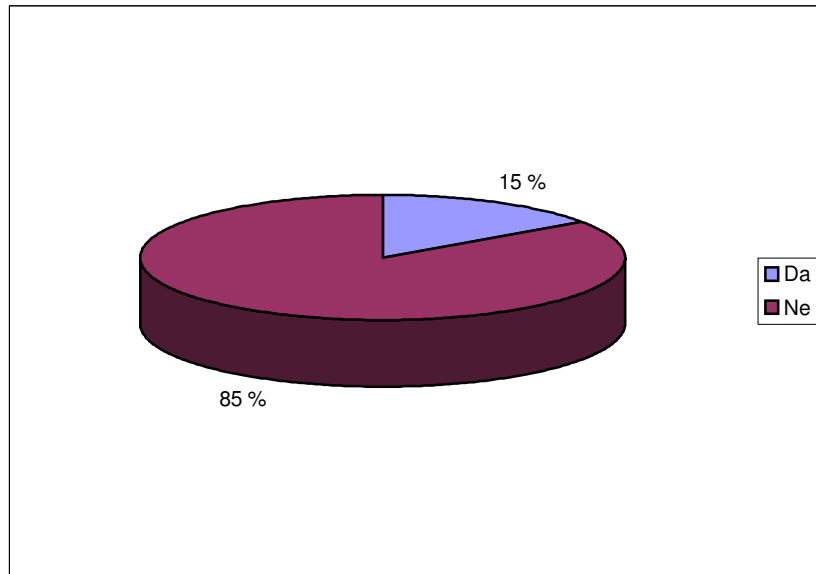
1. Katere plemenite kovine poznate?

Graf 15: Poznavanje plemenitih kovin

Iz grafa je razvidno, da vsi anketirani poznajo zlato in srebro, ki ju, vsaj kot nakit, lahko uporabljajo v vsakdanjem življenju. 68,57 % anketiranih pozna platino, le 20,95 % pa pozna paladij. 88,57 % anketiranih navaja baker kot plemenito kovino.

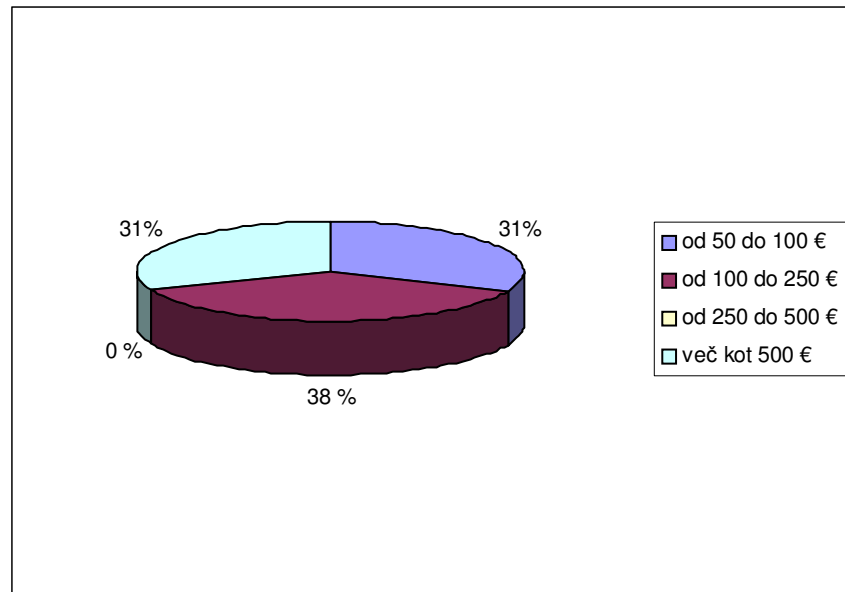
2. Ali vlagate v katero od plemenitih kovin? Če ste odgovorili pritrdilno, navedite v katero.

Graf 16: Vlaganje v plemenite kovine

Iz grafa je razvidno, da le majhen delež anketiranih vlaga v plemenite kovine. In sicer 26 anketiranih vlaga v zlato in 6 anketiranih v srebro. V druge plemenite kovine ne vlagajo. To je verjetno posledica nepoznavanja tega področja, kar je razvidno iz enega izmed naslednjih grafov.

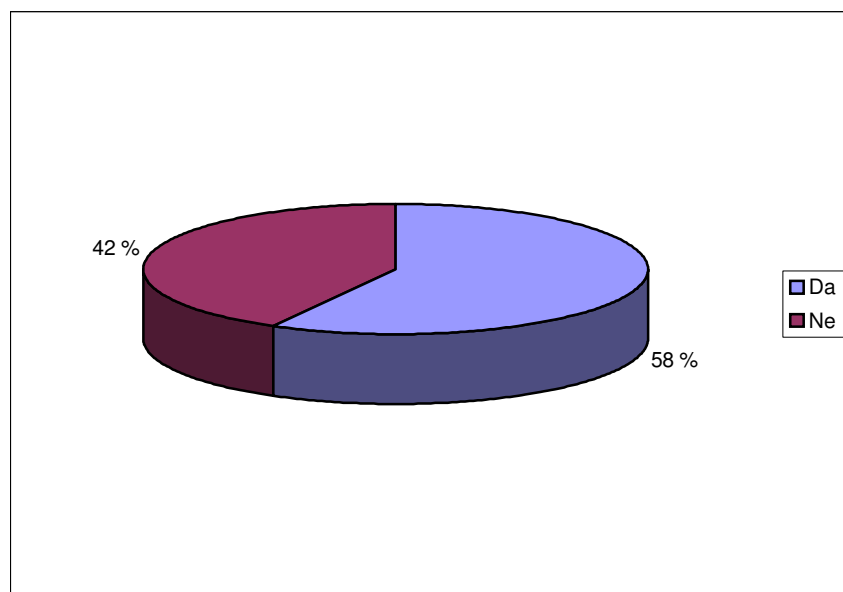
3. Koliko znaša vaš znesek naložb?

Graf 17: Znesek naložb v plemenite kovine

Na to vprašanje so odgovarjali le anketiranci, ki so na prejšnje vprašanje odgovorili pritrdilno. Iz grafa je razvidno, da največ anketiranih vlaga v plemenite kovine v vrednosti od 100,00 EUR do 250,00 EUR. Veliko anketirancev pa ima zneske naložb od 50,00 EUR do 100,00 EUR in nad 500,00 EUR. Nihče pa ni odgovoril, da vlaga v plemenite kovine v vrednosti od 250,00 EUR do 500,00 EUR.

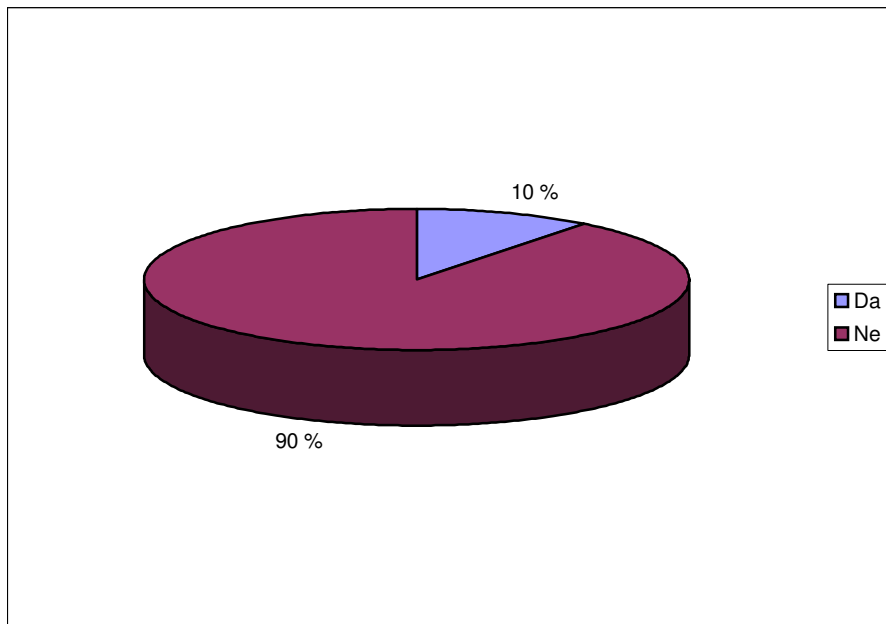
4. Ali veste, kje lahko kupite plemenite kovine?

Graf 18: Poznavanje podjetij, ki trgujejo s plemenitimi kovinami

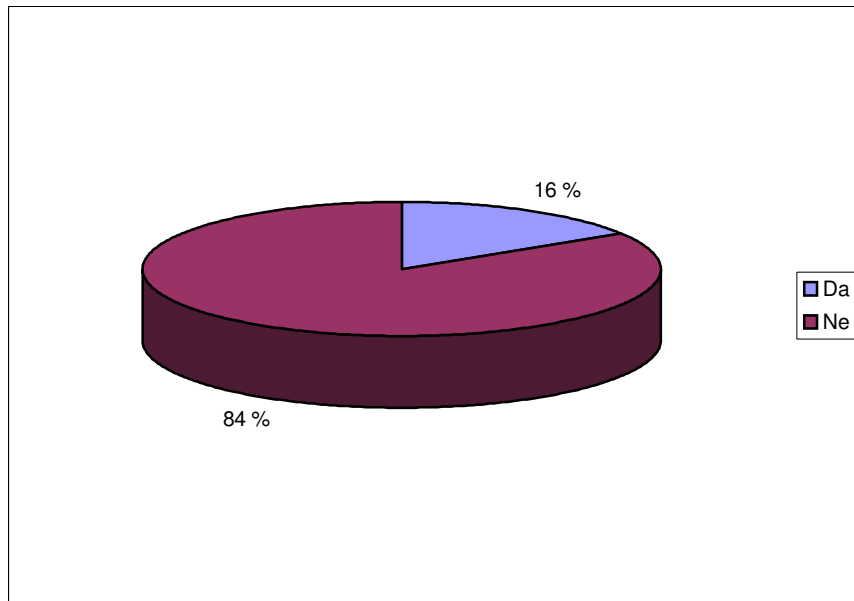
V raziskavi nas je zanimalo tudi, če anketirani vedo, kje sploh lahko kupijo plemenite kovine. Nekaj več kot polovica (58 %), jih je na to vprašanje odgovorila pritrdilno. Kljub temu, pa smo ugotovile, da vsi izmed njih ne vedo kje dejansko lahko kupijo plemenite kovine, saj so kot odgovore navedli: na trgu, v železarni, v Štorah pri proizvajalcu jekel. Le majhen delež jih je navedlo Elementum Šenčur, družbo Moro and Kunst in Zlatarno Celje.

5. Ali se je zaradi finančne krize vaše varčevanje v plemenitih kovinah povečalo?

Graf 19: Varčevanje v času finančne krize

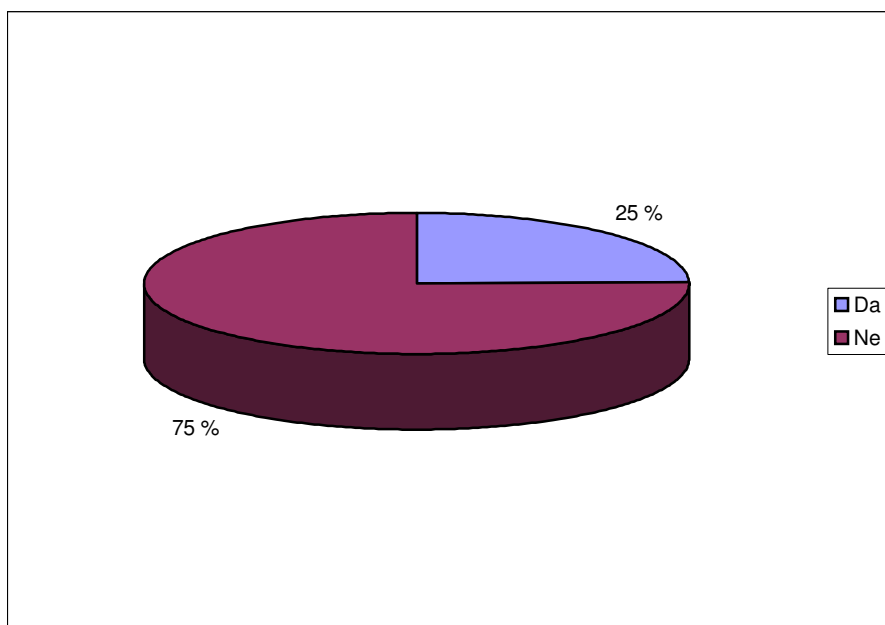
Iz zgornjega grafa je razvidno, da ljudje v času finančne krize nič bolj ne skrbijo za svoje premoženje kot pred krizo. Le 10 % anketiranih je odgovorilo, da se je njihovo varčevanje v času krize povečalo, saj se zavedajo, da se splača vlagati v plemenite kovine in v teh težkih ekonomskih časih prihraniti nekaj denarja za prihodnost.

6. Ali ste že razmišljali, da bi kupili vrednostne papirje delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin?

Graf 20: Zainteresiranost anketiranih za nakup vrednostnih papirjev delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin

V raziskavi nas je zanimalo tudi to, ali bi anketirani vlagali v delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin. Večina anketiranih (84 %) jih je odgovorila, da o tem sploh še niso razmišljali. To je verjetno posledica tega, da ljudje premalo vedo o plemenitih kovinah, posledično pa s tem tudi o delniških družbah za proizvodnjo plemenitih kovin.

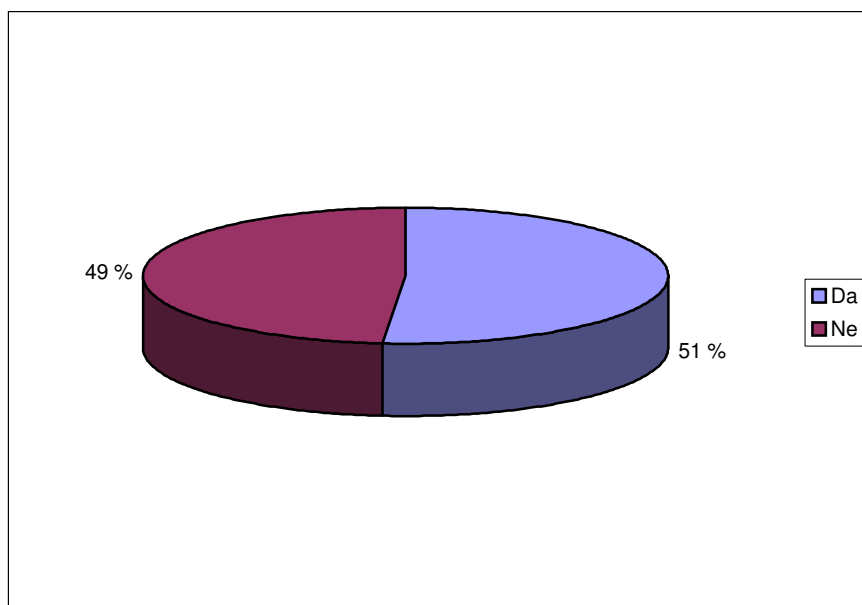
7. Menite, da se povečuje varčevanje v platini in paladiju?

Graf 21: Mnenje anketirancev o varčevanju v platini in paladiju

Odgovor na to vprašanje nas ni presenetil, saj smo med pisanjem raziskovalne naloge ugotovile, da naložb v platino in paladij v Sloveniji praktično ni. S tem pa se je strinjala tudi večina (75 %) anketirancev.

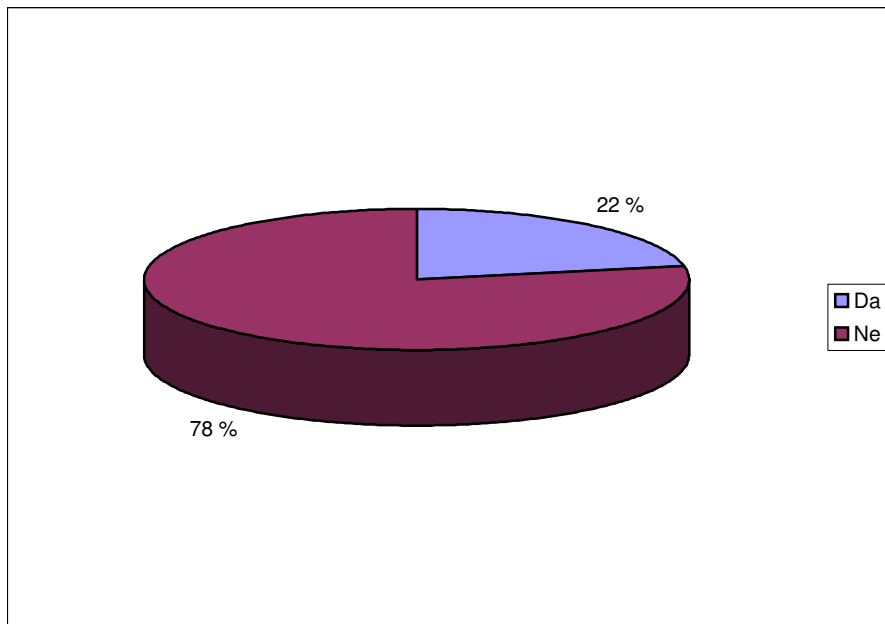
8. Ali varčujete v banki?

Graf 22: Varčevanje anketirancev v banki

Nad odgovorom na zgornje vprašanje smo bile presenečene, saj je le nekaj več kot polovica (51 %) anketiranih nanj odgovorilo pritrdilno. Po tem lahko sklepamo, da ljudje sploh ne varčujejo, ne v banki, ne v vlaganju v plemenite kovine.

9. Ali imate kaj naložb v vrednostne papirje?

Graf 23: Naložbe anketirancev v vrednostne papirje

Iz zgornjega grafa je razvidno, da večina anketirancev (78 %) ne vlaga v vrednostne papirje. Glede na to, da so te naložbe bolj tvegane, nas odgovor v času finančne krize niti ni presenetil.

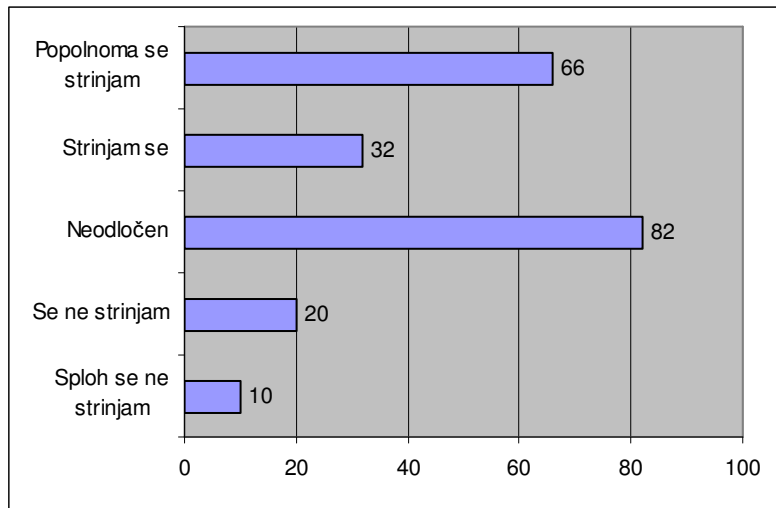
10. Zakaj ljudje vlagajo denar v plemenite kovine?

Pri tem vprašanju smo anketirance prosile, da s pomočjo lestvice (sploh se ne strinjam, se ne strinjam, neodločen, strinjam se, popolnoma se strinjam) podajo mnenje o tem, zakaj ljudje vlagajo v plemenite kovine.

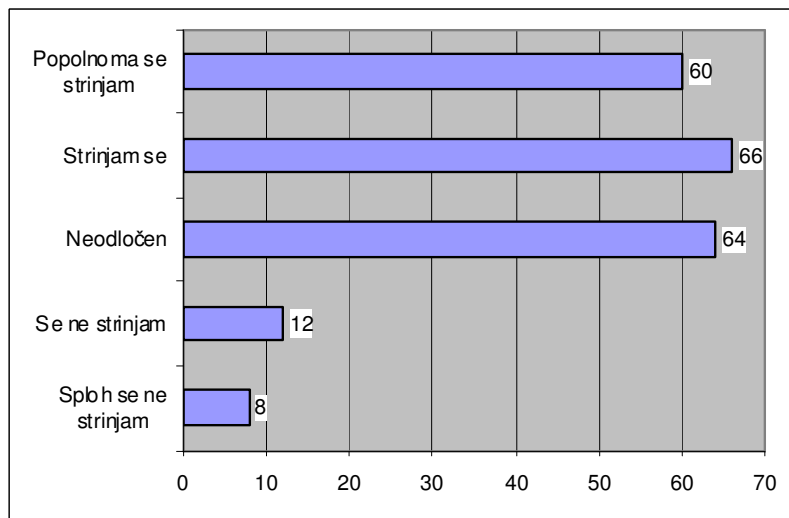
Na voljo smo jim podale naslednje možnosti:

- Zaradi dobičkonosnosti.
- Zaradi varčevanja.
- Zaradi večje varnosti.

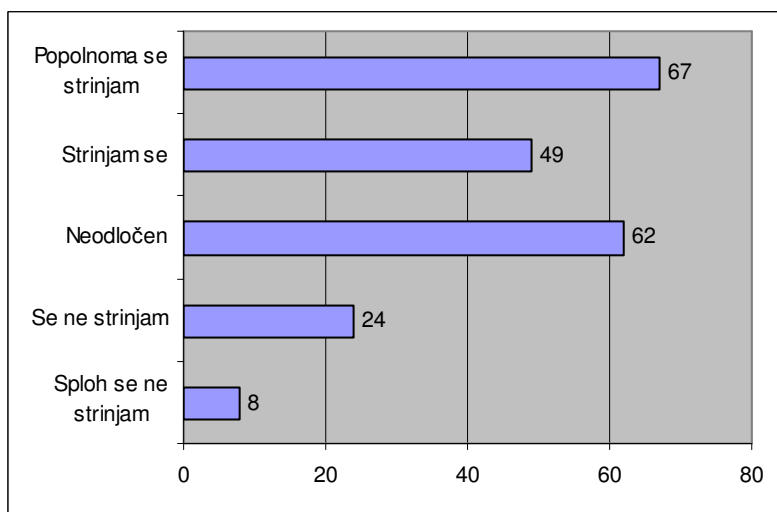
Njihove odgovore prikazujemo v naslednjih treh grafih.

Graf 24: Strinjanje s trditvijo: »Zaradi dobičkonosnosti.«

Graf 25: Strinjanje s trditvijo: »Zaradi varčevanja.«

Graf 26: Strinjanje s trditvijo: »Zaradi večje varnosti.«

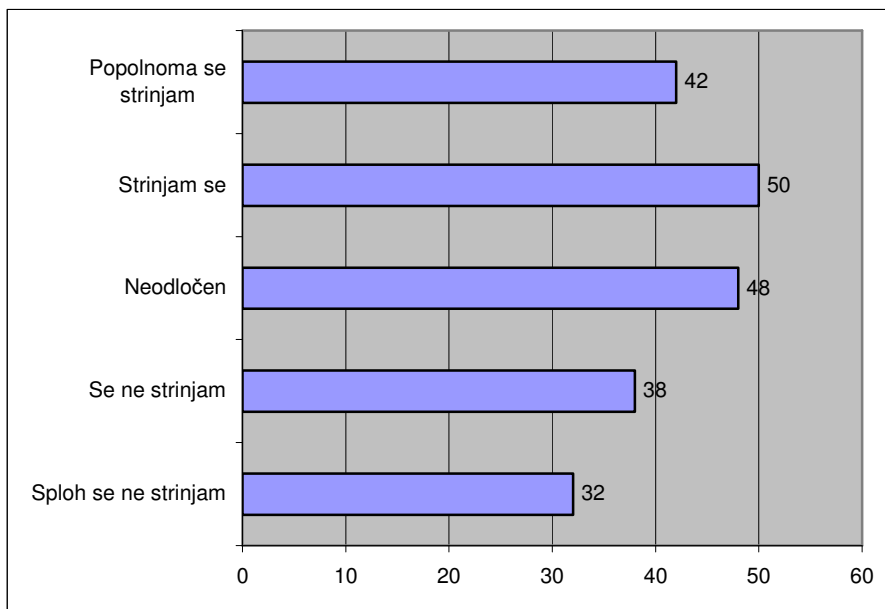
Iz zgornjih grafov je razvidno, da so ljudje precej neodločeni glede trditve, da se splača vlagati v plemenite kovine zaradi dobičkonosnosti. Neodločeni pa so bili povečini tudi pri drugih dveh trditvah, čeprav pa se jih je kar nekaj strinjalo oziroma popolnoma strinjalo, da se v plemenite kovine splača vlagati zaradi varčevanja in večje varnosti. Odgovori nas niso presenetili, saj je smisel vlaganja v plemenite kovine prav ta, da privarčujemo denar.

11. S številkami od ena do pet ocenite, v kolikšni meri se strinjate z navedenimi trditvami.

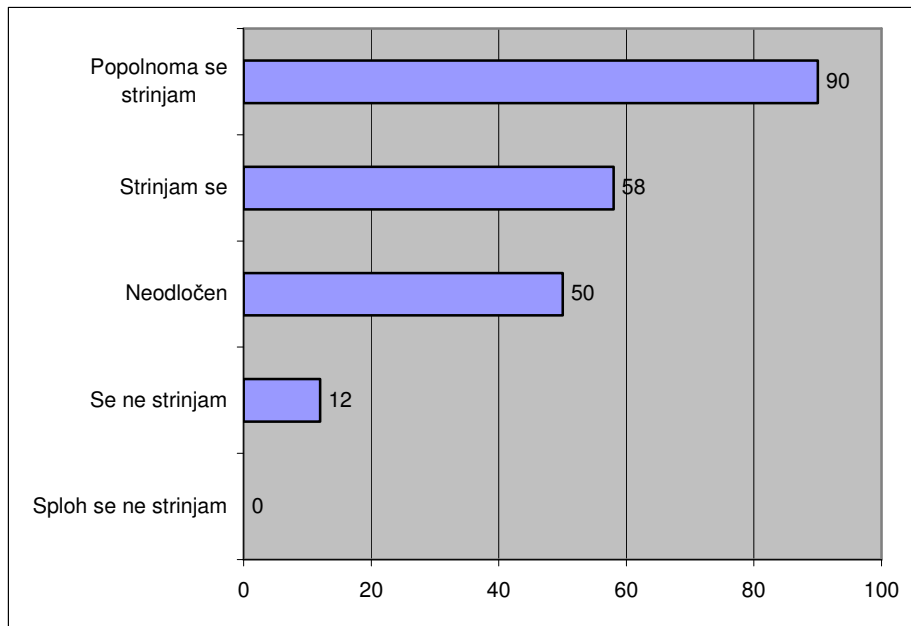
V raziskavi smo želele ugotoviti, kaj ljudje menijo o naslednjih trditvah:

- Vlaganje v plemenite kovine je tvegano.
- Ljudje premalo vemo o plemenitih kovinah.
- Splača se vlagati v plemenite kovine.

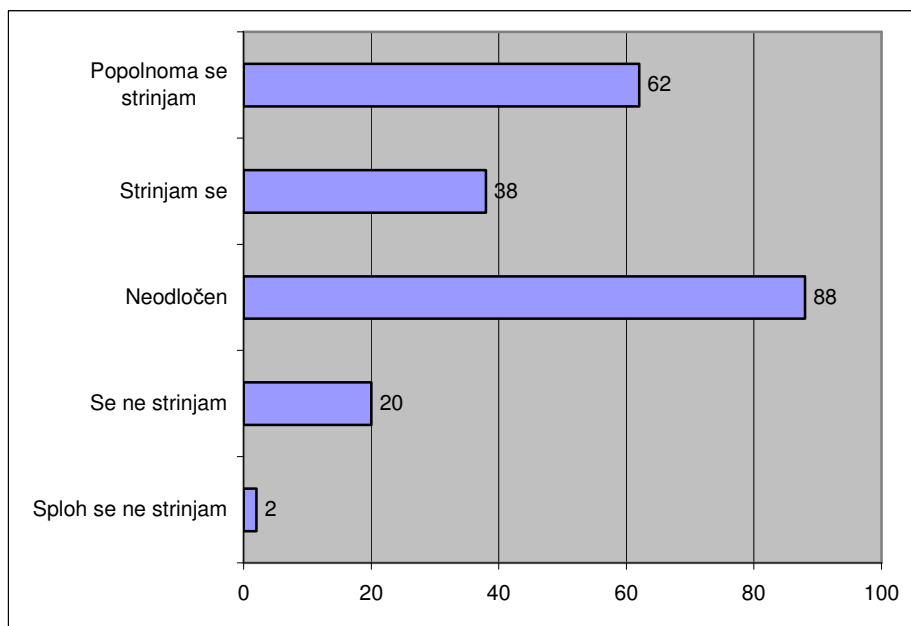
Rezultate prikazujemo v nadaljevanju.

Graf 27: Strinjanje s trditvijo: »Vlaganje v plemenite kovine je tvegano.«

Graf 28: Strinjanje s trditvijo: »Ljudje premalo vemo o plemenitih kovinah.«

Graf 29: Strinjanje s trditvijo: »Splača se vlagati v plemenite kovine.«

Iz zgornjih grafov je razvidno, da se veliko anketirancev strinja s trditvijo, da je vlaganje v plemenite kovine tvegano. Ti rezultati nam povedo, da ljudje res premalo vedo o plemenitih kovinah, s čimer se je strinjala tudi večina anketiranih. Precej anketirancev pa je bilo neodločenih pri trditvi, da se splača vlagati v plemenite kovine.

4 OVREDNOTENJE HIPOTEZ

H 1 – Delež naložb anketirancev v plemenite kovine je manjši kot v druge oblike varčevanja.

Ugotovile smo, da anketiranci zelo malo varčujejo, ne samo v plemenitih kovinah, pač pa tudi v banki in vrednostnih papirjih. Večina varčevalcev vlaga denar v banko.

Hipotezo potrdimo.

H 2 – Večina anketirancev ima največji delež naložb med plemenitimi kovinami v zlatu.

Večina anketiranih, ki vlaga v plemenite kovine, ima naložbe prav v zlatu. Le majhen delež anketiranih vlaga v srebro. V druge plemenite kovine anketirani ne vlagajo.

Hipotezo potrdimo.

H 3 – Obseg varčevanja v platini in paladiju se povečuje.

Večina anketiranih je mnenja, da se obseg varčevanja v platini in paladiju ne povečuje. Možno pa je, da so anketirani takšnega mnenja zato, ker teh dve kovini povečini ne poznajo dobro.

Hipotezo ovržemo.

H 4 – Večina anketirancev ne ve, kje kupiti plemenite kovine.

Več kot polovica vprašanih je na vprašanje: »Ali veste, kje kupiti plemenite kovine?« odgovorila pritrdilno. Kljub temu pa smo ugotovile, da večina izmed njih tega ne ve, saj so namesto Elementuma Šenčur, družbe Moro and Kunst in Zlatarne Celje navajali tudi druge nepravilne odgovore.

Hipotezo ovržemo.

H 5 – Finančna kriza je povzročila povečanje varčevanja v plemenitih kovinah.

Anketiranci povečini sploh ne varčujejo. Le majhen delež (10 %) jih pravi, da se je zaradi finančne krize njihovo varčevanje v plemenitih kovinah povečalo.

Hipotezo ovržemo.

H 6 – Pri večini anketirancev znaša znesek naložb v plemenite kovine nad 500,00 EUR.

Znesek naložb pri večini anketirancev znaša od 100,00 EUR do 250,00 EUR. Ostali anketiranci imajo naložbe v kovine v znesku od 50,00 EUR do 100,00 EUR oziroma nad 500,00 EUR.

Hipotezo ovržemo.

H 7 – Večina anketirancev meni, da je donosnost glavni razlog naložb v plemenite kovine.

Anketiranci so bili glede dobičkonosnosti pri varčevanju v plemenite kovine precej neodločeni. Bolj se strinjajo s trditvama, da se splača vlagati v plemenite kovine zaradi varčevanja oziroma večje varnosti.

Hipotezo ovržemo.

H 8 – Večina anketirancev ne pozna možnosti investiranja v delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin.

Na vprašanje: »Ali ste že razmišljali, da bi kupili vrednostne papirje delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin?« je večina anketirancev odgovorila, da o tem še ni razmišljala, kar je verjetno posledica tega, da te možnosti sploh ne poznajo.

Hipotezo potrdimo.

5 ZAKLJUČEK

Finančna kriza je pustila velike posledice v naših denarnicah, zato moramo v tem času še toliko bolj poskrbeti za varnost našega denarja in ga pametno unovčiti. Eden izmed načinov varčevanja je vlaganje v plemenite kovine in prav to smo raziskale v naši nalogi.

V teoretičnem delu smo podrobneje spoznale štiri plemenite kovine, in sicer: zlato, srebro, platino in paladij. Raziskale smo nahajališča in zaloge le-teh, kako jih pridobivajo, v katerih oblikah se pojavljajo, za kaj vse jih je možno uporabiti in kje je možno z njimi trgovati. Raziskale smo tudi gibanje cen plemenitih kovin, prednosti in slabosti vlaganja v le-te, načine investiranja v plemenite kovine. Izbrskale pa smo tudi nekaj zanimivosti o plemenitih kovinah. Ker pa ima vsaka stvar svoj začetek, so nas zanimali tudi začetki evolucije kovanega denarja. Zanimale so nas še druge oblike investiranja, zato smo poiskale informacije o vrednostnih papirjih. Ker smo v času finančne krize, smo se posvetile tudi tej temi in poiskale nekaj podatkov o inflaciji.

V praktičnem delu pa smo izvedele, katere plemenite kovine anketiranci poznajo. Povprašale smo jih, če vlagajo v katero izmed plemenitih kovin, kakšen je njihov znesek naložb in če so že razmišljali o nakupu vrednostnih papirjev delniških družb za proizvodnjo plemenitih kovin. Glede naložb smo jih povprašale tudi, ali varčujejo na kakšen drug način, kot je na primer varčevanje na banki ali vlaganje v vrednostne papirje. Zanimalo nas je še, če anketiranci sploh vedo, kje lahko kupijo plemenite kovine in če se je zaradi krize njihovo vlaganje v plemenite kovine povečalo. Povprašale smo jih, ali menijo, da se povečuje vlaganje v platino in paladij. Prosile pa smo jih tudi za oceno trditev o plemenitih kovinah, ki smo jih vnaprej zastavile.

V raziskovalni nalogi smo spoznale, da sta najbolj poznani plemeniti kovini zlato in srebro. Presenečene smo nad ugotovitvijo, da večina anketiranih zelo malo ve o plemenitih kovinah in da ne varčujejo. Skoraj nihče izmed anketiranih še ni razmišljal o nakupu vrednostnih papirjev delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin. Najbolj razširjena oblika varčevanja med anketiranimi je varčevanje v banki, sledi vlaganje v vrednostne papirje, le majhen delež anketiranih pa varčuje v zlatu oziroma srebru. Večina anketiranih ne ve, kje lahko kupijo plemenite kovine. Presenečene smo nad ugotovitvijo, da se vlaganje anketirancev v plemenite kovine po gospodarski krizi ni povečalo. Anketiranci menijo, da se vlaganje v manj poznani plemeniti kovini, platino in paladij, ne povečuje. Precej anketiranih meni, da je vlaganje v plemenite kovine tvegano. Njihovo mnenje o dobičkonosnosti pri vlaganju v plemenite kovine pa je precej neodločeno.

6 LITERATURA

Knjižni viri:

1. TURK, James. 2009. Zlato vedno zmaga. Kapital, letnik XIX, št. 479, str. 30.
2. KORETIČ, Jernej. 2003. Zlato kot plačilno sredstvo skozi zgodovino, Diplomaska naloga. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Elektronski viri:

1. Spletne strani Elementum Šenčur. 2009. {Povzeto dne 4. nov. 2009}. Dostopno na naslovu: <http://www.elementum.si/>
2. Spletne strani Moro Ljubljana. 2009. {Povzeto dne 15. nov. 2009}. Dostopno na naslovu: <https://moro.si/>
3. KORETIČ, Jernej. 2003. *Zlato kot plačilno sredstvo skozi zgodovino*. {online}. {Povzeto dne 1. dec. 2009}. Dostopno na: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/koretic636.pdf
4. Spletne strani Blue Moon Velenje. 2009. {Povzeto dne 17. dec. 2009}. Dostopno na naslovu: <http://bluemoon.si/kovine.html>
5. Spletne strani Surovine. 2009. {Povzeto dne 23. nov. 2009}. Dostopno na naslovu: <http://www.surovine.si/>

7 PRILOGA

ANKETNI VPRAŠALNIK

Smo Sara Stropnik, Natalija Metelko in Maja Janžekovič iz 2. C PTI Poslovno-komercialne šole Celje. V okviru raziskovalne naloge Ni vse zlato, kar se sveti bomo izvedle anketni vprašalnik, ki nam bo pomagal pri nadaljnem raziskovanju. Prosimo vas, da rešite anketo, za odgovore pa se vam že vnaprej zahvaljujemo. Anketa je anonimna.

Spol:

- a) Ženski.
- b) Moški.

1. Katere plemenite kovine poznate?

- a) Zlato,
- b) srebro,
- c) platina,
- č) paladij,
- d) baker,
- e) rutenij,
- f) iridij,
- g) osmij.

2. Ali vlagate v katero od plemenitih kovin? Če ste odgovorili pritrdilno, navedite v katero.

- a) Da: _____.
- b) Ne.

3. Koliko znaša vaš znesek naložb? (Odgovorite samo tisti, ki ste na 2. vprašanje odgovorilo z DA).

- a) Od 50 do 100 EUR.
- b) Od 100 do 250 EUR.
- c) Od 250 do 500 EUR.
- č) Več kot 500 EUR.

4. Ali veste, kje lahko kupite plemenite kovine? Če ste odgovorili pritrdilno, navedite kje.

- a) Da: _____.
- b) Ne.

5. Ali se je zaradi finančne krize vaše varčevanje v plemenitih kovinah povečalo?

- a) Da.
- b) Ne.

6. Ali ste že razmišljali, da bi kupili vrednostne papirje delniške družbe za proizvodnjo plemenitih kovin?

- a) Da.
- b) Ne.

7. Menite, da se povečuje varčevanje v platini in paladiju?

- a) Da.
- b) Ne.

8. Ali varčujete v banki?

- a) Da.
- b) Ne.

9. Ali imate kaj naložb v vrednostne papirje?

- a) Da.
- b) Ne.

10. Zakaj ljudje vlagajo denar v plemenite kovine? Navedeni so trije razlogi. S številkami od ena do pet ocenite, v kolikšni meri se strinjate z razlago.

1	2	3	4	5
Sploh se ne strinjam.	Se ne strinjam.	Neodločen.	Strinjam se.	Popolnoma se strinjam.

Zaradi:

a) Dobičkonosnosti.	1	2	3	4	5
b) Varčevanja.	1	2	3	4	5
c) Večje varnosti.	1	2	3	4	5

11. S številkami od ena do pet ocenite v kolikšni meri se strinjate z navedenimi trditvami.

1	2	3	4	5
Sploh se ne strinjam.	Se ne strinjam.	Neodločen.	Strinjam se.	Popolnoma se strinjam.

a) Vlaganje v plemenite kovine je tvegano.	1	2	3	4	5
b) Ljudje premalo vemo o plemenitih kovinah.	1	2	3	4	5
c) Splača se vlagati v plemenite kovine.	1	2	3	4	5

IZJAVA

Mentorica, Manja Ferme Rajtmajer, v skladu z 2. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje, zagotavljam, da je v raziskovalni nalogi z naslovom Ni vse zlato, kar se sveti, katere avtorice so Sara Stropnik, Natalija Metelko in Maja Janžekovič:

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno;
- pri raziskovanju uporabljamo gradivo, navedeno v seznamu uporabljene literature;
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na knjižničnih portalih z navedbo, da je raziskovalna naloga nastala v okviru projekta Mladi za Celje;
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju.

Celje, 11. 3. 2010

Podpis mentorice: